Poštnina pavšalirana

Leto II., štev. 280 — V Ljubljani, nedelja dne 27. novembra 1921 — Posamezna štev. 50 par • 2 K

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno . . 240 K
mesečno . . . . . 20 „
za inozemstvo . . 600 „

Oglasi za vsak mm višine stolpca (58 mm) . 2 K
mali oglasi do 30 mm stolpca (58 mm) . 1 „

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/I.
Telefon št. 72.

Upravništvo:
Prešernova ulica št. 54.
Telefon št. 36.

Račun kr. pošt. ček. urada štev. 11.842.

Ljubljana, 26. novembra.

Slovenskemu dnevniku, ki se poteguje v dolgih člankih za svobodo črnosev ter prinaša dan za dnevom bojne klice proti nepoštenosti, krivici in korupciji, je dokazalo, koliko je vredno njegovo pisanje o »čiščenju« javnega življenja. Ljubljanski «Jugoslaviji» je uradoma vžgan pečat obrekovalca, natolcevalca ter rušitelja javne morale.

Ptujski okrajni glavar dr. Pirkmajer je eden najsposobnejših, najpožrtvovalnejših ter najidealnejših upravnih uradnikov v Sloveniji. Kristalno čist je njegov značaj, nepremakljivo njegovo narodno prepričanje. Dr. Pirkmajer je bil še pod Avstrijo ona redka bela vrana med konceptnimi uradniki na štajerskem ki ni nikdar skrival svoje narodnosti ki se pa tudi nikdar ni niti za las umaknil, kadar je bilo treba z dejanji čuvati in pospeševati interese našega narodnega življa.

Dr. Pirkmajer, dasi vseskozi korekten uradnik, nikdar ni hotel kloniti glavnika krivici in nepoštenju, pa naj bi to od njega zahteval kdorkoli. Zato se je dr. Pirkmajer moral zasovražiti ori klerikalcih, ki so tem bolj dajali duška svojim slepim strastem sovraštva, čim bolj so uvidevali, da ima glavar Pirkmajer radi svojega objektivnega ter za ljudstvo uspešnega dela med prebivalstvom ptujskega okraja nezmajljivo zaupanje in neprekosljiv vpliv. Ker mu klerikalci niso mogli s poštenimi sredstvi do živega, so otvorili nanj peklenski ogenj najbolj strupenih obrekovanj in natolcevanj. Mariborska «Straža» in «Slovenski Gospodar», kisana in zalagana od katoliške duhovščine, sta bila izvor vse hudobije in propadlosti, naperjene proti Pirkmajerju.

Pirkmajer se je cele mesece zastonj izdajeval, zavezati obrekovalcem jezik. Posrečilo se mu niti doseči, da bi prinesli klerikalni listi popravek, niti si mogel obrekovalcev spraviti pred sodišče. Kot odgovorni urednik «Straže» je fingiral klerikalni poslanec Pušenjak, ki se je znal mojstrsko izogniti dostavitvi sodišča s tem, da je neprestano potoval med Mariborom in Beogradom.

Takrat so vsi napredni časopisi obsojali gonjo klerikalnih listov proti dr. Pirkmajerju. Tudi «Jugoslavija» je bila med njimi.

Drugače je bilo potem, ko je dobil dr. Pirkmajer od nadrejene oblasti nalog, da zabilži priče o Peskovi aferi. Tedaj je začela «Jugoslavija» ponavljati in še potencirati vse to, kar je malo preje obsojala, da pišeta «Straža» in «Slovenski Gospodar». Začetkoma je imela «Jugoslavija» namen, s tem ustrahovati dr. Pirkmajerja in vplivati nanj, da bi svoje uradne dolžnosti vestno ne vršil. Ko je to možato in neoziraje se na klevete storil, potem se je vrgla nanj «Jugoslavija» in z njo NSS naravnost z zverinsko rabijatnostjo, hotéč uradnika, ki je le zadosti dani nalogi, popolnoma uničiti.

In na kak rafinirano lopovski način se je vršilo to uničevanje dr. Pirkmajerja! Še vsem je v spominu «Odprto pismo» ptujskih meščanov, ki so v «Jugoslaviji» obdolžili Pirkmajerja najhujših deliktov, med katerimi je bil oni tatvine in defravdacije najmanjši. Zahtevali so samoobsebi umevno takojšnjo suspenzijo in obglavljenje. Ko pa je pokrajinska uprava zahtevala omenjenih 12 podpisov, ki naj bi jih imelo uredništvo «Jugoslavije», pa so se «izgubili» v njeni redakciji, Pirkmajer je bil tudi naram «Jugoslaviji» brez meči. Njeno obrekovanje pa je vendarle preslepilo veliko ljudi zlasti, ker je poleg Peskovega glasila nastopil proti Pirkmajerju na javnem shodu v Ptuju tudi še poslanec Brandner, ki se tudi ni prav nič ženil z zlorabo imunitete krasti čast in poštenje vestnemu uradniku, ki druzega ni zagrešil, kot da je vršil svojo dolžnost.

Po obsodbi Peskovi in njegovi kapitulaciji v politiki je «Jugoslavija» utihnila in Pirkmajerja ni več napadala. Pač pa je pokrajinska uprava vse v klerikalnem časopisu ter v «Jugoslaviji» izrečene obdolžitve dr. Pirkmajerja preiskavala.

Predvčerajšnjim je izdal šef pokrajinske uprave uraden komuniké, v katerem odgovarja točko za točko na vse očitke ter z veliko lapidarnostjo dokazuje, kako je bila vsa klerikalna in narodno - socialna bestijalna gonja proti Pirkmajerju le nečuven obrekovalen manever, na katerem si niti besede resnice.

Dr. Pirkmajer ima zadoščenje. Izrek vrhovnega šefa pokrajinske uprave na podlagi uradnih ugotovitev je za njegove obrekovalce uničujoč. Pirkmajer ima razven tega zaupnico 110 občin ptujskega okraja.

To vse je lepo. Vprašati pa je treba, kdo mu naj povrne dneve in noči, ko ga je žgala prizadeta mu krivica. Kdo naj dr. Pirkmajerju vrne očeta, ki je kot narodni učitelj in javen delavec izrednega slovesa, moral v prezgodnji grob, ko je tudi njega mesece in mesece pekla sramota, kateri je bil po nedolžnem izročen njegov sin. Sin očeta, ki je bil v svoji starosti lahko ponosen, da je dal narodu 8 otrok, med njimi 6 dobro vzgojenih in odličnih sinov.

Pokrajinska uprava je poslala komuniké, ki daje zadoščenje dr. Pirkmajerju in njegovi rodbini, vsem slovenskim listom. «Jugoslavija» ga do danes še ni prinesla. Poslanec Brandner, ki velja v NSS še kot edini poštenjak in idealni mož, tudi še ni mignil s prstom, da bi popravil kruto krivico, ki jo je prizadjal s svojim obrekovanjem nedolžnemu možu.

Ali imajo narodni socijalisti še kaj časti in kaj poštenja v sebi?

To že ni več nepoštenje. Banditstvo je to, kar je zagrešila proti slovenskemu uradniku «Jugoslavija» in kar imajo na vesti voditelji NSS!

Politični položaj

KOROŠEC IN PROTIĆ O POLOŽAJU. — STALIŠČE MUSLIMANSKEGA KLUBA.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Danes dopoldne je predsednik radikalnega kluba Aca Stojanović posetil ministrskega predsednika Pašića in mu poročal o razpoloženju radikalov in o sedanjem položaju. Razpravljal je z njim tudi o vprašanju rekonstrukcije vlade in o kandidaturah. Pašić je bil nato sprejet od kralja v avdijenci, ki mu je poročal o najnovejšem položaju.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Današnje «Novosti» prinašajo interviv s šefom klerikalnega kluba dr. Korošcem. O akciji Protiča in ljudske stranke se ne more reči, pravi dr. Korošec, da ni uspela. Ljudska stranka pa ne more sodelovati s Protičem in Radičem, dokler ne prideta v parlament; isto je s hrvatskim blokom.

Tako v političnih vprašanjih, kakor v pogledu hrvatskega vprašanja je mišljenje ljudske stranke istovetno z mišljenjem g. Radiča. O rekonstrukciji vlade, pravi g. Korošec, da je samo zavlačevanje nemogoče koalicije. Ljudska stranka bo stopila v vlado samo v slučaju, ako se njen program sprejme v načelu.

Beograd, dne 26. novembra. Današnji «Radikal» piše o krizi: G. Pašić je bil na predvčerajšnji seji radikalnega kluba pooblaščen, da uredi vprašanje kabineta tako, kakor bo najkoristnejše za državo. S tem pooblastilom pa je zvezana velika odgovornost za g. Pašića samega. On pozna razpoloženje svojega kluba. Lahko bi se reklo, da se g. Pašić nahaja pred dilemo: ali se zameriti klubu, ki mu je dal najširše pooblastilo, ali pa demokratom. Vsekakor prvega ne bo mogel storiti, pa bo zato nedvomno podal ostavko.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Danes popoldne se je vršila seja muslimanskega kluba, na kateri je minister trgovine, Spaho, referiral o politični situaciji. Zatem se je razvila daljša diskusija, v kateri je govorilo več govornikov. V klubu je bilo sklenjeno, da se o priliki rekonstrukcije kabineta ne stavlja nobenih specijelnih zahtev. Želo pa se nekatere spremembe v občini in finančni politiki. Sklenjeno je bilo tudi, da ostanejo muslimani v vladi, ker nimajo nobenega razloga, da bi iz nje izstopili, ter da ne bodo izvršili nobene spremembe glede svojih zastopnikov v vladi. Minister Spaho je izjavil, da želi zaradi rodbinskih razlogov izstopiti iz vlade. Klub pa je enodušno izjavil, da želi, naj ostane minister Spaho še dalje v vladi.

Beograd, 26. novembra. Klubi vladne večine do sedaj še niso razpravljali o osebah za preosnovane ministrske resorte. Demokratski ministri so položili svoje resorte v roke kluba. V demokratskih krogih obstoja struja, da naj se portelj ministrstva za notranje stvari poveri kakemu Hrvatu, po vsej priliki dr. Čedi Lukiniću ali dr. Ivanu Ribariu. Vendar pa se bivši samostalci, naprednjaki in liberalci protivijo tej kombinaciji in predlagajo svoje kandidate Kosto Timotijevića, Vojo Marinkovića ali Vojo Veljkovića.

Kredit za uradniške draginjske doklade

IZENAČENJE DIJAŠKIH PODPOR. — DOKLADE ZA UNIVERZITETNE PROFESORJE.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Danes dopoldne se je vršila seja finančnega odseka zakonodajnega odbora, v kateri se je razpravljalo o predlogu finančnega ministra, da se za izplačevanje uradniških in invalidskih doklad določeni kredit 500 milijonov dinarjev, o priliki revizije uredbe o proračunskih dvanajstinkah razširi še za 160 milijonov dinarjev, ker je sicer izplačevanje doklad za mesec december ogroženo. Referent posl. Šečerov se je izjavil proti temu, da se kredit proameni naknadno. Istotako se je proti predlogu izjavil poslanec Lazić.

Poslanec dr. Žerjav je predlagal, da se ta kredit dovoli, ker je to le konsekvenca odredbe in ker nihče ne bo prevzel odgovornosti, da bi se doklade ne izplačale. Pri glasovanju je bil sprejet predlog finančnega ministra. Zanj so glasovali tudi muslimani in klerikalci.

Nato se je razpravljalo o predlogu finančnega ministra, da se dovoli z ozirom na visoki kurz franka našim dijakom na Francoskem, da dobe franke po državnem kurzu. Demokrati so izjavili, da ne morejo pristati na to, dokler ni izvedeno od ministra prosvete že zdavnaj zahtevano izenačenje dijaških ustanov. Odsek je to stališče soglasno odobril.

Beograd, 26. novembra. (zv.) Danes popoldne je bila v finančnem ministrstvu konferenca zastopnikov finančnega in prosvetnega ministrstva, ki se je bavila s vprašanjem izenačenja dijaških ustanov. Konferenca je prišla do zadovoljivih sklepov. Pri tej priliki je poslanec dr. Žerjav sprožil tudi vprašanje doklad za univerzitetne profesorje, kateri so razmeroma v zelo neugodnem položaju. Stavil je predlog, da naj se njihove draginjske doklade izenačijo z dokladami drugih javnih savetnikov v Beogradu. Ta predlog je bil od finančnega ministra sprejet in bo uvrščen v zakon, ki bo obravnaval draginjske doklade državnega uradništva.

Iz zakonodajnega odbora

UREDBA O IZSELJENIŠTVU. — UKINJENJE NAGRAD DAVČNIM URADNIKOM.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Na današnji seji zakonodajnega odbora je bila v načelu sprejeta uredba o izseljeništvu. Podrobni pretres te uredbe se je na željo zemljoradnikov preložil, da ga oni preje prouče. Sprejeta je bila dalje tudi uredba o organizaciji statistike v državi. Potem se je pretresala uredba pokrajinske uprave za Slovenijo, s katero se je bil uvedel sistem koncesioniranja za trgovino z življenskimi potrebščinami. Uredba je bila ukinjena. Razpravljalo se je tudi o nagradi davčnih uradnikov. Bilo je sklenjeno, naj se ukinejo te nagrade z 31. decembrom 1921.

VPRAŠANJE ZUNANJEGA POSOJILA.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Današnji «Beograjski Dnevnik» poroča: Naša vlada smatra, da je najugodnejša ponudba posojila naši državi ona tvrdke Bolton & Armstrong v Londonu. Radi tega se vrše sedaj pogajanja z Anglijo, da se izvrše potrebne formalnosti. Ponudbe firme Rotschild v Parizu in belgijskih tvrdk niso ugodne in sploh ne pridejo v poštev.

SEJA DEMOKRATSKEGA KLUBA.

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Demokratski klub je imel danes popoldne sejo, na kateri je razpravljal o smernicah politike demokratske stranke. Seja se nadaljuje jutri ob 9. uri dopoldne.

Fašisti ubili delavskega voditelja v Trstu

STAVKA SE ŠIRI. — VELIKI IZGREDI. — DELAVSKA ZBORNICA V GRADIŠKI ZAŽGANA. — BOMBNI ATENTATI. — VLADA NAJ POSREDUJE!

Trst, 26. novembra. (Izv.) Stavka v Trstu traja dalje. Trgovine so le deloma zaprte, promet pa je malone normalen. Komunisti delajo z vsemi silami na to da bi izsilili splošen štrajk. Organ stavkovnih odborov je «Lavoratore», ki izhaja s podnaslovom «Bollettino dello sciopero» in prinaša samo vesti, ki pozivajo na razširjenje stavke.

Med komunisti in fašisti je prišlo do burnih in ostrih konfliktov. Največje razburjenje je izzval dogodek, ki se je pripetil včeraj. Vodja tipografske organizacije Müller in tajnik Girardi sta odhajala na kolodvor, da tam pričakujeta odposlance tipografskega društva iz Bologne. Fašisti so obojico med potom spoznali in ju zasledovali do postaje. Ko sta hotela stopiti na kolodvor, so ju obstopili in z grožnjami dejansko prisilili, da sta sedla v kamion, ki je pridrdral za njimi. Kamion je nato krenil na prostor, ki je bil namenjen za tržaški vzorčni sejm. Tam so fašisti z Müllerjem in Girardijem izstopili, postavili so oba k deskam neke barake in ju začeli biti s pestmi in streljati na nju. Oba so težko ranili. Ko so napad prekinili, so se zopet odpeljali ter pustili žrtvi na mestu. Müller se je vsled težkih ran zgrudil na tla, Girardi pa je imel še toliko moči, da je tekel telefonirat zdravniški postaji, ki je oba ranjenca naložila na voz ter ju odpeljala v bolnišnico. Müller je bil zadet od treh strelov in je kmalu po prevozu v bolnišnico izdihnil, dočim je Girardi težko ranjen.

Ta dogodek je izzval med grafičnim delavstvom Julijske Benečije največje razburjenje. Müller je bil star 26 let, po poklicu strojnik v tiskarni Hermanstorfer, Girardi pa je bil v službi v tiskarni «Lloyd».

Trst, 26. novembra. (Izv.) Iz Trsta sta odpotovala v Rim dva zastopnika industrijcev, in sicer inženir Sacerdoto ter podjetnik Cosulich. Oba se bosta pogajala z vlado glede posredovanja v stavki, v kateri se nahaja Trst.

Trst, 26. novembra. (Izv.) Komunisti so izdali na pomorsko delavstvo poziv, naj se solidarizira z ostalim stavkujočim delavstvom ter naj se takoj udeleži stavke, ki mora postati splošna.

Enak poziv kakor pomorskemu delavstvu v Trstu so poslali komunisti tudi delavcem v Pulju in Tržiču, katere rotijo, naj se udeležijo stavke na strani proletarijata, ki se bori samo za svoje pravice.

Gorica, 26. novembra. (Izv.) Fašisti so zažgali delavsko zbornico v Gradiški.

Trst, 26. novembra. (Izv.) Bombni atentati na javne lokale se nadaljujejo. Dve bombi sta bili vrženi proti kavarni «Evropa». Oblasti so aretirale okoli 200 ljudi ter zaplenile mnogo orožja.

Veliki protifrancoski izgredi v Turinu

DIJAKI DEMOLIRALI FRANCOSKI KONZULAT.

Pariz, 25. novembra. Kakor se poroča iz Turina, je približno 100 dijakov, ki so bili zaradi navodnega govora Briandovega o italijanski armadi razburjeni, **vdrlo v francoski konzulat, razdejalo pohištvo in razbilo okna.** Policija je razgnala demonstrante. Turinski prefekt je okrajnega komisarja zaradi zanemarjenja dolžnosti odpustil iz službe.

Italijanski poslanik je pravosodnemu ministru Bonneveyu kot namestniku ministrskega predsednika Brianda izrazil svoje globoko obžalovanje zaradi dogodkov v Turinu. Bonnevey je izjavil, da upa, da bo italijanska vlada povzročitelje dogodkov primerno kaznovala.

Nova albanska kriza?

Pariz, 26. novembra. «Daily Telegraph» poroča, da se je začela nova albanska kriza. Ko je Jugoslavija svoje čete po odloku poslaniške konference umaknila, je tiranska vlada takoj zahtevala, da bi smele njene čete zasesti nevtralni pas. Poslaniška konferenca pa te zahteve tiranske vlade ni odobrila, ker je mnenja, da ima samo lokalno orožniško pravico čuvati nevtralni pas do končnoveljavnega sklepa in reševanja v vprašanjih mej. Tiranska vlada se sedaj pogaja z zastopniki miriditskih poglavarjev, toda brezuspešno. Poslaniška konferenca je sporočila tiranski vladi, naj potrpi.

Nesoglasja v veliki antanti

Pariz, 26. novembra. V razpravljanju o govoru lorda Curzona izražajo listi svoje začudenje o tonu in vsebini izvajanj angleškega ministra za zunanje posle. «Petit Parisien» piše: Kar je obžalovanja vredno, ni Curzonov poziv k slogi, temveč dejstvo, da angleška politika, odkar je bilo sklenjeno premirje, ni dajala vedno vzgled za tako edinost. «Figaro» in «Journal» se izpraševata, kakšno korist bi mogla imeti taka nesporazumljenja in kakšen povod, da se zavlačuje v večnost. Preveč angleških grobov se nahaja na francoskih tleh, kakor da bi bila potrebna izjava, naj se dva naroda ljubita in razumevata, a ne odtujeta.

London, 26. novembra. «Morning Post» pravi, da je govor lorda Curzona obžalovanja vreden. Ker jamstveni trosporazum ni stopil v veljavo, nima noben razsoden Anglež povoda nastopati zoper ukrepe, katere je Francija upravičena podvzeti, da se zavaruje pred grozotami iz leta 1914.

Rim, 26. novembra. Listi z najostrejšimi protesti komentirajo uradna poročila o navodnih izjavah ministrskega predsednika Brianda napram italijanskemu delegatu Schanzerju v Washingtonu. V zbornici je izjavil minister Della Torretta, da na consulti o tem primeru ni nič znano in je opozoril na to, da je bil ministrski predsednik Briand pred svojim odpotovanjem še gost italijanske delegacije.

Stroški za ureditev oblasti

Beograd, 26. novembra. (Izv.) Danes se vršila prva parlamentarna predposvetovanja radi budžeta za leto 1922. Med drugim se je govorilo tudi o stroških za ustanovitev oblasti. Vsled opozoritve pokrajinskega namestnika v Sloveniji, da bi bil aparat za dve oblasti predrag, je bilo sklenjeno, da se preskrbe predvojni proračuni ljubljanske, zagrebške, sarajevske in črnogorske deželne vlade, da se na tej podlagi presodi potreba uradništva. Poudarjalo se je, da bo vsled razširjene samouprave potrebno pri državni oblastni upravi precej manj uradnikov, kakor jih je bilo n. pr. v Avstriji pri deželnih vladah, posebno če se uvažuje, da so tamkaj delali tujci, ki mnogokrat niso vršili v zadostni meri svoje dolžnosti.

NEMČIJA IN RUSIJA BOSTA POVABLJENI V WASHINGTON.

London, 26. novembra. «Daily Express» poroča iz Washingtona: Predsednik Harding se je včeraj izrazil tako, da se da sklepati iz njegovih besed, da bo Nemčija pred odgoditvijo razorožitvene konference najbrže povabljena v Washington. Čujejo se tudi različni glasovi, da bo povabljena tudi Rusija. To izjavo smatrajo za Hardingov odgovor na govor Brianda, ki je izjavil, da je odvisna veličina francoske armade od Nemčije in Rusije. Vest lista «Exchange» iz Washintona trdi, da bela hiša živahno pozdravlja željo, po kateri naj bi se še pred odgoditvijo konference povabile Nemčija, Rusija in nekatere druge države, ki danes še niso zastopane na konferenci, in ki naj bi sankcionirale sklepe konference skupno z drugimi državami.

ZITA BI PRIŠLA RADA ZOPET V EVROPO.

Funchal, 25. novembra. *Bivša cesarica Zita je izrazila željo, odpotovati v Švico, da bi bila navzoča pri operaciji slepiča enega njenih otrok. Naprosila je potem portugalske vlade zavezniške sile za dovolitev odpotovanja.*

Klerikalci in delavska zbornica

ONEMOGLA JEZA »NOVEGA ČASA«.

»Novi Čas« se strašno togoti nad sestavo »Delavske zbornice«. Nikakor mu ni všeč, da imajo v njej socialdemokrati sami od 50 mandatov 26, torej absolutno večino, ki jim daje položaj, da so popolnoma neodvisni od vsake druge stranke. Klerikalci bi seveda najrajše reklamirali absolutno večino za sebe. Najmanj pa, kar bi radi imeli, pravi »Novi Čas« da je enako število klerikalnih in socialdemokratskih zborničnih članov. V to, da so opravičeni, ker je po njihovem mnenju klerikalna delavska organizacija »brez dvoma saj relativno najmočnejša delavska organizacija na Slovenskem«.

O tej trditvi bi si dovolili še celo mi dvomiti, četudi ni naša naloga zagovarjati moč organizacije socialdemokratskega delavstva. Kdor količkaj pozna slovenske delavske razmere, ve le to, da imajo klerikalci med industrijskim delavstvom zelo malo pristašev. Razven med tobačnim, predilskim in usnjarskim delavstvom klerikalci nimajo pravzaprav v nobeni drugi industrijski delavski stroki omembe vrednega zastopstva. Pač je število klerikalnega delavstva razmeroma veliko med služkinjami in v domači industriji, a kategorije tega delavstva nimajo po dosedanjih zakonskih predpisih niti aktivne, niti pasivne volilne pravice v Delavske zbornice.

Ne vemo, kakšni motivi so vodili ministrstvo za socialno politiko, da se je odločilo izročiti Delavsko zbornico večini socialnih demokratov, upamo pa, da bo na ta način zasigurano uspešno delo te zelo važne delavske organizacije. Kot večinska stranka prihaja vsekakor med delavstvo v »Sloveniji« v prvi vrsti v poštev socialna demokracija in nikakor ne niti SDS niti NSS. Čim pa SLS ne more postati večinska stranka, je vseeno kako močno je njeno zastopstvo.

Glede manjšine mora veljati za prvo D. Z., ki je nekaka konstituanta, načelo, da naj so v njej zastopani vsi najrazličnejši delavski interesi, četudi tvorijo po svojem številu izrazito manjšinsko zastopstvo. Klerikalna stranka je v zbornici celo še prav krepko zastopana in sicer tako, da ji je omogočena v vsakem oziru kontrola in tudi neomejena prilika za vsako pozitivno delo. Ker gre delavski zbornici predvsem za reševanje socialnih delavskih vprašanj, sploh ni pričakovati v teh vprašanjih posebnih divergenc med zastopstvom SLS in JSDS, ako bo klerikalno zastopstvo v resnici socialno misleče.

Zato je naravnost smešno, da dela »Novi Čas« radi sestave D. Z. tak »tamtam« in piše o »novem nasilstvu«, ki naj bi ga vprizoril šef oddelka za socialno skrb g. Adolf Ribnikar. Kolikor mi g. Ribnikarja poznamo, smo prepričani, da je on, če je imel z imenovanjem članov D. Z. kaj opravka, zadevo pretresal in reševal edinole s strogo stvarnega vidika. Njemu mora biti pač vseeno, kdo odločuje v D. Z., ker mu niti »Novi Čas« ne bo v tem pogledu hotel podtikati, da je imel kak specijalen interes na socialdemokratskem, narodno-socialnem ali pa klerikalnem zastopstvu. Vseh 50 članov D. Z. je vzetih iz vrst predlagancev delavskih organizacij, s čemur so menda delavski interesi dovolj zastopani. Kakor čujemo, je bilo vseh kandidatov okoli 100. Ako jih je moralo polovico odpasti, ni krivda nikogar drugega, kot delavskih organizacij samih in med njimi tudi klerikalnih, ker so jih preveč kandidirale. Ako bi se bile prizadete stranke same sporazumele — in zato so imele dovolj časa in dovolj prilike — bi klerikalci morda boljše odžagali kot so. Če sedaj menijo, da so prikrajšani, naj pripišejo to samim sebi. Neokusno je, da sedaj — zato, da opravičijo svojo nesposobnost in nespravljivost pred svojimi organizacijami — napadajo poedine funkcijonarje vlade, ki brez dvoma druzega niso vršili kot svojo dolžnost.

Politične beležke

+ **Ako ne eno — pa drugo.** Dan na dan so pisali slovenski in hrvatski opozicijonalci o prelomu med demokrati in radikalci, z vsemi napori in nadčloveškimi mukami so vlekli na dan in površje Protića, potem so govorili naenkrat o razkolu v radikalni stranki, ki se bo razbila, Pašić bo ostal osamljen, Protić bo potegnil vse radikalce za seboj. Toda še isti dan, ko je Pašić s kratko izjavo v radikalnem klubu presekal gordijski vozel, ko je ves radikalni poslaniški klub soglasno izrekel svojemu staremu voditelju zaupanje in mu prepustil proste roke, so naenkrat ti listi premenili svojo taktiko in zamenjali radikalni klub z demokratskim. Tako čitamo danes poročila o razkolu v demokratskem klubu, ki se bo razšel na ne vemo koliko frakcij na bankokrate, socijaliste, zemljoradnike, republikance in na razne druge številne frakcije. Ko ni šlo z radikalci, pa naj gre z demokrati, tako si mislijo ti visoki politiki, ki »delajo« svojo politiko samo z razkoli in razpadi v nasprotnih strankah. Ako jim to služi v zabavo in tolažbo, jim radi volje privoščimo ta užitek!

+ **Kdo je poslal gosp. Prepeluha v ljubljansko Mestno hranilnico?** Piše se nam: V zadnji seji ljubljanskega občinskega sveta je bil od črno-modro-rdeče koalicije predlagan in sprejet v kuratorij Mestne hranilnice tudi gosp. Albin Prepeluh. Ker se v javnosti o tej kandidaturi mnogo govori, bi bilo umestno, da se jo pouči, katere stranke kandidat je bil gosp. Prepeluh, da se bo vsaj vedelo, ali je ta mož danes še socijal demokrat, ali je postal klerikalec, ali pa so ga v svoj krog sprejeli Peskovci. Zlasti bi nas zanimalo vedeti, kako stališče zavzemajo v tem vprašanju socijalni demokrati, ki so še pred kratkim sami vrgli Prepeluha iz svoje stranke.

+ **»Avtonomist« preneha.** Kakor se nam poroča, preneha »Avtonomist« izhajati najkasneje koncem tekočega leta. Gosp. Prepeluh pravi menda, da je »Avtonomist« svojo nalogo izpolnil in svoj namen že dosegel. Kakor je videti, pa je bil glavni cilj »Avtonomista«, da kmalu v Gospodu zaspi.

+ **Sodno postopanje proti Stjepanu Radiću in tovarišem.** Osješka »Hrvatska Obrana« je nedavno pisala, da ni niti sledu sodnega postopanja proti onim, ki so nagovarjali ljudstvo, naj se nikar ne odzove pozivu orožnim vajam in naj ne dajo vojaštvu konj in vozov, da je torej zagrebško namestništvo pisalo neresnico, ali pa ne vrši svoje dolžnosti. »Hrvatska Obrana« objavlja sedaj uradni popravek, »da se je proti vsem krivcem uvedlo sodno postopanje in da se je tudi že zahtevala izročitev narodnega poslanca Radića in drugih zastopnikov HRSS., kateri so obtoženi, da so se pregrešili proti zakonu o zaščiti države.«

Po svetu

— **Otvoritev italijanskega parlamenta.** Italijanski parlament se je sestal te dni. Prisotnih je bilo na prvi seji okoli 459 poslancev. — V pondeljek bodo predložene interpelacije o notranji politiki in vlada bo pojasnila svoje stališče glede zadnjih fašistovskih nemirov v Italiji in predlagala potrebne odredbe, kako bi se v bodoče preprečili štrajki in osigurala izvršitev ugovorov med industrijalci in delavci. Finančni minister bo razpravljal o izboljšanju državnih financ, zunanji minister pa bo poročal o internacijonalnem položaju. Kakor poročajo razni italijanski listi, bodo razprave v parlamentu mirne, ker je parlamentarna situacija razčiščena.

— **Brzo je avanziral.** Sedanji predsednik arnavtske vlade v Tirani Pancici Vanciole, rodom Kucovlah, je bil letos poleti še natakar v Bukarešti v neki mali macedonski krčmi, kamor so zahajali tudi mnogi Srbi. Iz Bukarešte je odšel v Albanijo in evo ga danes na vrhuncu državniške slave.

— **Češkoslovaški zakonski načrt proti habsburški propagandi.** Češkoslovaška vlada predloži te dni praški narodni skupščini zakonski predlog, ki določa najstrožjo kazen za vsak poizkus monarhistične habsburške propagande. Kdor bi delal na to, da se češkoslovaška republika pretvori v monarhijo, se kaznuje z dosmrtno ječo. Vsak član habsburške dinastije, ki prekorači mejo češkoslovaške republike brez dovoljenja notranjega ministra, se kaznuje z ječo od 5 do 10 let. Kdor bi vedel za prisotnost kateregakoli Habsburžana na češkoslovaškem ozemlju, a bi tega ne naznanil merodajni oblasti, se kaznuje z enoletno ječo. Inozemci, ki bodo obsojeni vsled zločina monarhistične propagande, se za vedno izženejo iz države, a državljani Češkoslovaške pridejo pod dosmrtno policijsko nadzorstvo. Takim zločincem se poleg navedene kazni zapleni tudi imetje. Za sprejem tega zakonskega načrta je vladi večina v parlamentu že zagotovljena.

— **Amerika in problem reparacij.** Po vesteh iz Washingtona stoji vlada Zedinjenih držav na stališču, da je vsota nemških reparacij previsoka. Vsled tega meni, da morajo Francija in Italija pristati na to, da se vse reparacije zmanjšajo. Velika Britanija pa temu načrtu ni posebno naklonjena.

— **Boj za Pilsudskega na Poljskem.** Urednika »Poljske gazete« in »Rzeczpospolite« sta bila pretepena po članih »Osvoboditve«, h kateri pripada bivši minister Poniatowski. Vzrok so bili ostri članki obeh listov proti Pilsudskemu.

— **Angleški predlog za mir med Grško in Turčijo.** Kakor javlja »Daily Express« je angleška vlada pripravila predloge za sklenitev miru med Grško in Turčijo, katere pa predloži obema strankama šele po zaključku washingtonske konference.

— **Poljsko-nemški pregovori radi Gornje Šlezije.** Glavni tajnik Calonder, kateremu je Zveza narodov poverila nalogo, da predseduje nemško-poljskim pogajanjem radi Gornje Šlezije, je obvestil nemško in poljsko vlado, da se bodo pogajanja pričela dne 23. novembra v Ženevi.

— **Glad v Rusiji.** Te dni je vrhovni komisar Zveze narodov za organizacijo pomoči gladni Rusiji Fritjof Nansen odpotoval iz Varšave v Moskvo. Nansena spremlja na njegovem potovanju delegat Zveze narodov za sanitarno pomoč dr. Farar.

Sokolski vestnik

Sokolsko društvo v Gaštajnu priredi v proslavo praznika Ujedinjenja dne 1. decembra ob 19. uri telovadno akademijo, h kateri vabi sokolsko čuteče občinstvo.

Sport in turistika

»Sport«, dvojna številka, je izšla kot zimsko-sportna propagandna številka. V svojih ilustracijah prinaša krasne slike zimskih krasot naših Alp. Iz vsebine posnemamo: Smučarski sport: S smučmi na Kriško planino; Smučarski sport in turistika; Glavna skupščina J. O. O.; Jugoslovanski Davos; Neredne razmere; Zimsko-sportni termini in Pregled sportnega gibanja. Številka kot dvojna stane 7 kron, v abonentu 56 kron četrtletno. Priporočamo vsem najtopleje, da se naroče na edini slovenski sportni list, ki je v okras vsaki hiši.

Planinski dom v Logarski dolini. Savinjska podružnica Slovenskega planinskega društva zgradi prihodnje leto v Logarski dolini poleg Piskernikovega zavetišča »Planinski dom«. Načrt projektiranega doma je te dni razstavljen v izložbi tvrdke Goričar & Leskovšek v Celju.

Prosveta

KONCERT UDRUŽENJA JUGOSLOVANSKIH NOVINARJEV.

Spored koncerta, ki ga priredi ljubljanska sekcija Udruženja jugoslovanskih novinarjev v četrtek 1. decembra t. l. ob 8. uri zvečer v veliki dvorani hotela »Union« v proslavo narodnega ujedinjenja, je nastopni:

1. a) Stevan St. Mokranjac X. rukovet srbskih narodnih pesmi, b) Pokorny: Teče voda, teče (Slovaška narodna pesem), c) Dev: Svatba na poljani. Mešani zbori, poje »Pevsko in glasbeno društvo Ljubljana« pod vodstvom g. prof. Marka Bajuka.

2. Iv. Ocvirk: Kaj si tak žalostna? Moški zbor, poje »Pevsko društvo Krakovo-Trnovo« pod vodstvom g. Mirka Premelča.

3. a) A. Lajovic: Kaj bi te gledal, b) J. Pavčič: Kaj mi pravi ptiček ta, poje gospa Pavla Lovšetova, spremlja g. Anton Neffat.

4. a) Dr. G. Krek: Tam na vrtni gredi, b) St. Premrl: Lilije, c) A. Lajovic: Napitnica. Mešani zbori, poje pevsko društvo »Slavec« pod vodstvom g. Marija Kogoja.

5. a) Leoncavallo: Prolog iz opere »Bajazzo«, b) Gounod. Molitev Valentina iz opere »Faust«. Poje g. Štefan Romanovski, spremlja g. Anton Neffat.

6. a) Ferdo Juvanec: Slovenska zemlja, b) A. Foerster: Razbita čaša, c) O. Dev: »Zar je morala doć«. Moški zbori, poje pevski zbor »Zveze jugoslovanskih železničarjev« pod vodstvom g. Mirka Premelča.

7. a) Lisinski: Zorko moja, Tužaljka iz opere »Porin«, b) A. Lajovic: Serenada, c) St. Moniuszko: Arija iz opere »Halka«. Poje g. Marcel Sowilski, spremlja g. Anton Neffat.

8. a) Stevan St. Mokranjac: II. Rukovet srbskih narodnih pesmi, b) A. Lajovic: Kroparji, c) A. Lajovic: Ples kralja Matjaža. Mešani zbori, poje pevski zbor »Glasbene Matice« pod vodstvom g. Josipa Michla.

9. a) E. Adamič: Večerna (Kanon), b) M. Hubad: Je dro uštno poletj (koroška narodna) mešana zbora, c) E. Adamič: Čuj nas, zemlja, moški zbor. Poje pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« pod vodstvom kapelnika g. Zorka Prelovca.

Po koncertu **prosta zabava**. Svira orkester Dravske divizije pod vodstvom kapelnika g. dr. Cerina.

Vstopnina na koncert je sledeča: Pridičje I. in II. vrsta 15 din., III. in IV. vrsta 12 din., V. — VIII. vrsta 10 din., IX. — XII. vrsta 8 din. in XIII. — XXI. vrsta 5 din. Balkon I. vrsta 5 din. in galerija I. — IV. vrsta 4 din., stojišča 3 din., za dijake in vojake 1 din. Predprodaja sedežev in vstopnic v trafiki v Prešernovi ulici

* * *

Jugoslovensko-Češkoslovaška Liga je priredila včeraj v veliki dvorani Narodnega doma družabni večer, posvečen spominu Karla Havlička-Borovskega. Uvodoma je g. dr. Karel Triller poudarjal važnost te lige, češ da nam je tudi sedaj po osvoboditvi ozka in prijateljska zveza s češkoslovaškim narodom neobhodno potrebna, kajti boj med germanstvom in slovanstvom še ni dokončan. Generalni konzul češkoslovaške republike, g. dr. Beneš, se je zahvalil vsem gospodom, ki so delali na to, da se je liga ustanovila, kajti predvsem na kulturnem in gospodarskem polju morata oba naroda stopati drug ob drugem. Nazdravil je kralju in državi. Nato je g. dr. R. Krivec očrtal življenje in delovanje Karla Havlička, ki je v najbolj temnih časih pripravljal pot k osvoboditvi češkoslovaškega naroda. G. prof. dr. Ivan Lah je recitiral par izbranih Havličkovih pesmi, nakar je g. dr. Triller zaključil spominski večer. Po končanem vsporedu je igrala godba dravske divizije in pevci Glasbene matice so s svojim krasnim petjem zaključili večer, posvečen temu velikemu duhu.

Šentjakobski gledališki oder v Ljubljani, Florijanska ulica 27, je priredil sinoči Baluckega veseloigro »Težke ribe« v režiji g. Bunaliča. Igralo se je s pravim tempom, da je občinstvo prišlo pri vseh humorja polnih točkah na svoj račun: igralci so pa tudi imeli priliko pokazati svojo rutino. Pred vsem je ugajal s svojo karakteristično igro g. Bunalič, ki je izvrstno pogodel starega graščaka. Saj ga poznamo, kako originalen je bil tudi kot Lipe bratec v zadnji burki »Kakršen gospod tak sluga«. Prav dobro je naslikal bahavega kmeta Borčinskega g. Zalar, g. Jovič je kot Henrik premišljeno in elegantno rešil svojo ulogo. G. Slavko je bil najboljši v zadnjem dejanju, ravnotako je g. Koren izborno pogodil svojega hipohondra. Seveda tudi gospodičen Zlatanove in Vrtačnikove ne smemo pozabiti, ki sta bili jako živahni in temperamentni šaljivki, istotako je bila prav dobra mamica gdčna. Zagorska. Igra se ponovi danes, v nedeljo, ob 8. uri zvečer.

Jugoslovanski pesniški večer v Frankfurtu a. M. Kakor smo že poročali, se je vršil dne 10. t. m. v Frankfurtu a. M. jugoslovanski pesniški večer, ki ga je vprizorila Deutsch-südslavische Gesellschaft. Kakor naknadno poročajo, se je od slovenskih pesmi poleg Župančičeve »Oranže« recitirala tudi ena naša narodna pesem, ena od Aškerca in Prešernova »Zdravica«. Od srbskih pesnikov so se recitirali Jovan Jovanović-Zmaj, Jovan Dučić, Stevan Kačanski, Vojislav Ilić, Svetislav Stefanović, a od hrvatskih Petar Preradović, Ljubomir Mičić in Miroslav Krleža. Od bolgarskih pesnikov so se recitirali Petko Slavejkov, Peju Javorov, Trifon Kunev, Stilian Čilingirov in Stojanov. Uvodni nagovor pri večeru je imel kot smo že zadnjič poročali, Hermann Wendel, ki je podal kratek pregled razvoja jugoslovanskega pesništva.

Izpred sodišča

CARINIK PRED POROTO.

Ljubljana, 25. novembra

Naše carinarnice niso na najboljšem glasu. Splošno predvladuje med narodom mnenje, da pri njih nekaj ni v redu in da igra posebno vlogo »novac«.

22letni carinik III. razreda v Železnikih Stanko Hrovat iz Ljubljane, se je moral danes zagovarjati pred poroto zaradi zlorabe uradne oblasti, zahtevanja odkupnine in oškodovanja.

Ko je bilo mejno ozemlje ob Sorški dolini še v italijanskih rokah, se je vršilo tamkaj živahno trgovanje z živino in živili, ki se nadaljuje tudi še sedaj, odkar je v naših rokah. Tamkaj bujno cvete tihotapstvo. Stanko Hrovat se je nedvomno zavedal tega dejstva, še bolj pa svojega položaja kot carinik. Mislil je menda, da je kje sredi Balkana in je hotel obogatiti kar čez noč. Grozil je raznim tamkajšnjim posestnikom, o katerih je sumil, da so zagrešili carinski prestopek, z visokimi denarnimi kaznimi do 180.000 kron, obenem pa jim namigaval, da se da stvar mirno poravnati, ako plačajo njemu po 10.000 kron. Tako se je zgodilo zlasti posestnikom Francu Mesecu, Janezu Frelihu, Ivanu Zgagi in Francu Šmitu iz Sorice. Nasedel mu je le posestnik Ivan Žbontar iz Zalegaloga, ki mu je v resnici izplačal 10.000 K, samo da se je rešil izmišljene kazni v znesku 180.000 kron. Carinik Hrovat pa je imel smolo. Pripravnik finančne kontrole Mulej, ki je izvršil oglede ob meji, je izvedel za te njegove manipulacije in ga naznanil finančni delegaciji v Ljubljani, nakar je bil aretiran.

Vse priče so potrdile navedbe obtoženca, dočim je obtoženec trdovratno vse tajil.

Porotniki so soglasno potrdili vprašanja glede zlorabe uradne oblasti in glede oškodovanja posestnika Žbontarja za 10.000 kron, nakar je bil carinik Hrovat obsojen na 15 mesecev težke ječe.

Vsi na delo, da rešimo brate!

Krušna mati slovenske moderne

Spoznal sem Polonco Kalanovo, krušno mater slovenske moderne, ko je ležal Dragotin Kette na smrtni postelji. Prišel sem na stanovanje dva dneva pred njegovo smrtjo. Drugič sem jo videl leta 1899. Na glavnem kolodvoru sem se slučajno sešel z Golarjem. Pripeljala sva se oba z Gorenjskega v Ljubljano in sva bila oba brez stanovanja. Kam bi šla? Spomnila sva se takoj na cukrarno in na mater Polonco: mogoče bo ona imela kaj mesta za naju. Šla sva v cukrarno, skozi vežo, potem čez ozko, dolgo dvorišče v drugo vežo in po širokih položnih stopnicah v drugo nadstropje, nato na levo čez par stopnic navzdol v njeno stanovanje.

Odprla je nama sobico s srednjevelikim, visoko zidanim oknom, z dvema posteljama ob stenah pri oknu, z dolgo vojaško mizo in ravno tako dolgo klopjo ter z malo železno pečjo v kotu pri vratih. To je bila tista soba, katero omenja dr. Prijatelj v svojem krasnem uvodu k Murkovim »Pesmim in romancam« — Dogovorila sva se s Polonco glede plačila in zvečer sva z Golarjem v sobi že spala.

Okoli Božiča je Murnu - Aleksandrovu na Dunaju zmanjkalo denarja in vrnil se je v Ljubljano k svoji dolgoletni gospodinji. Nastanil se je z Golarjem in z mano v isti sobi. In tedaj sem preživel eno najlepših zim svojega življenja. Murn je kmalu dobil službo pri odvetniku Šusteršiču, tako da je živel za silo. Bolj trda pa je predla nama dvema z Golarjem, ker nisva imela stalnega zaslužka. Živela sva namreč deloma od podpore z doma, deloma pa od honorarja, ki nama ga je izplačeval kanonik Kalan za pesmice, objavljene v »Vrtcu« in »Angeljčku«. Tudi podlistki v »Slovencu« so nama nekaj nesli. V tistih trudnih dneh nam je torej Polonca Kalanova zvesto stala ob strani. Stregla nama je kakor in kolikor je mogla. Imela je v resnici dobro srce.

Spomladi leta 1900 smo šli Murn, Golar in jaz na vojaški nabor. Jaz sem bil potrjen in sem se odpeljal v jeseni v Dubrovnik. Dobrih dvajset let nisem nato videl Polonce Kalanove, a ko sva letos zopet prišla skupaj, me je takoj spoznala.

Pozneje sem bil še večkrat pri nji. Veselilo jo je zlasti, da se jo ljudje spominjajo. Parkrat sem ji tudi prinesel denar, ki je bil oddan zanjo pri »Jutru«. Sedela sva v kuhinji in se pogovarjala o časih, ki smo jih preživeli v cukrarni. Pravila mi je o njenih stanovalcih Ketteju, Murnu, Golarju, Silvinu Sardenku in drugih. Tudi pokojni Ivan Cankar je velikokrat cele tedne stanoval pri nji, kadar se je vračal iz tujine v Ljubljano. Oton Župančič kot prijatelj vseh omenjenih je bil reden gost na stanovanju Polonce Kalanove.

Mati slovenske moderne je že delj časa bolehala, zadnji teden pa je vidno pešala in tudi opešala. Smrt jo je vzela v pondeljek Stara je bila 74 let. V sredo, dne 23. novembra smo spremili k večnemu počitku to res dobro »gospodinjo slovenskih pisateljev«. Naj počiva v blaženem miru!

Radivoj Peterlin - Petruška.

Šah

Ožji turnir »Ljubljanskega šahovskega kluba« se je pričel v četrtek dne 24. t. m. z udeležbo 8 igralcev. Zanj je vladalo že takoj prvi dan veliko zanimanje.

Takoj po žrebanju, v četrtek, se je pričela prva borba. G. dr. Čadež (črni), ki se ga je že a priori smatralo kandidatom za prvenstvo ožjega turnirja, je očividno vsled podcenjevanja nasprotnika doživel v igri z g. Jerošov-om (beli), nepričakovan poraz.

V boju g. Kragelj (beli), proti g. Safonovu (črni), grozi poslednjemu izguba kvalitete (stolp za konja), vendar se izvije črni potom poskušene žrtve tekača s »šahom«, ki je pa nasprotnik ne sprejme, iz zagate na ta način, da žrtvuje kraljico v prid »večnemu šahu«, s katerim mora sprejeti beli remis.

Igra gg. prof. Frankovič ca. Kaučič konča vsled premoči za celo figuro z zmago poslednjega.

Po kratkem boju odloči tudi g. Aplenc igro proti g. Pleničarju v svojo korist.

Stanje po 1. kolu:

Gg. Jerošov, Kaučič, Aplenc R. po eno točko;

Gg. Safonov in Kragelj po pol točke.

Gg. dr. Čadež in Pleničar po 0 točk.

*

Drugi dan, v petek, je opažati že napetejšo, zanimivejšo borbo. Večina igralcev napenja vse svoje duševne sile v dosego čimnajvišjega števila točk.

Partija gg. prof. Frankovič ca. Pleničar je bila z zmago prvega kmalu zaključena.

G. dr. Čadež je po premišljeni igri maščeval svoj poraz — topot istotako proti zrelemu nasprotniku g. Safovu.

Zanimiva je obetala postati igra med gg. Jerošovom in Kaučičem. Slednji je stal brezdvomno že bolje in se je splošno že računalo z njegovo zmago, kar mu napade g. Jerošov nezavarovano figuro, katero mu g. Kaučič vkljub dolgemu premišljevanju pusti brez vsakega nadomestila. Vsled te nepričakovane žrtve v razburjenosti igre je dobil seveda zajedno s figuro g. Jerošov tudi z lahkoto igro.

Ena najostrejših bitk je bila brezdvomno četrta: Aplenc R. ca. Kragelj (črni). Poslednji zapira nasprotniku kraljevo rošado do skrajnosti. Ko se pa belemu končno vendarle rošada posreči, pridobi s slednjo črni s tempom ostri in odločilni napad, najprej na nasprotno kraljico in nato na kralja samega.

Nasprotnik mora pustiti na bojnem polju konja, nakar ga črni zaduši z žrtvijo svojega tekača na H 2.

Stanje po drugem kolu:

G. Jerošov: 2 točki.

G. Kragelj: 1 in pol točke.

G. Aplenc, dr. Čadež, prof. Frankovič in Kaučič po 1 točko.

G. Pleničar 0 točk.

*

Svetovni šahovski mojster, dr. Milan Vidmar, priredi začetkom decembra svojo običajno simultansko partijo hkrati proti vsem šahistom, ki se priglase.

Kdor pozna umetnost šaha, se mora čuditi, kako je mogoče človeškemu razumu igrati z dvema igralcema hkrati, kaj šele s 30, 40 ali celo 50 igralci naenkrat.

Je to gotovo ena najfrapantnejših psiholoških zagonetk, ki postavlja na glavo vse zakone psihologije.

Prijatelji šaha gotovo ne bodo zamudili te izvanredne prilike in se bodo udeležili velezanimivega večera.

Igralce naprošamo, da prinesejo po možnosti svoje šahovske deske in figure s seboj, ker klubove deske ne bodo zadostovale za vse udeležnike.

Produkcija se bo vršila začetkom meseca decembra v kavarni »Evropa«; dan in uro še natančneje objavimo.

K albanskemu problemu

Likvidacija albanskega vprašanja?

Beograd, 23. novembra.

Angleška, francoska in italijanska poročila z neko samozavestjo javljajo o likvidaciji enega najnevarnejših problemov na Balkanu — namreč konec albanskega vprašanja.

Istotako samozavestno pozivlja veleposlaniški svet vlado kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev kot tudi grško vlado, naj umakneta svoje čete na meje, določene leta 1913. na londonski konferenci, dokler se ne urede definitivne meje, naj ostanejo grške čete na nevtralni coni, ki je določena že od leta 1913. ob obmejni črti.

To določbo veleposlaniškega sveta smo podčrtali zato, ker je izredno značilna za nerazumevanje položaja in nepoznavanje razmer od strani veleposlanikov. Ta nevtralna cona, o kateri govori pariška nota, je namreč v vsaki večini ravno ono sporno ozemlje, radi katerega so se toliko razburjali v Londonu, radi katerega je napravil Lloyd George svojo neopravičljivo ženevsko intervencijo.

Razmejitvena komisija, katero sestavijo zavezniki, bo mogla začeti z delom šele spomladi, ker pozimi je delo na gorskem terenu nemogoče. Potemtakem ostanejo naše in grške čete še dolgo časa skoro v celoti na spornem ozemlju, na takozvani «nevtralni coni», ki je pa ravno ona, odkoder so se redno vršili albanski vpadi.

Že leta 1914., ko bi se morala določiti definitivna meja med Srbijo in Albanijo na temelju sklepov londonske konference, se je čudila mednarodna komisija za razmejitev, kako je bilo mogoče naznačiti tako mejo. Na samem terenu se niso mogli orijentirati. karte so bile pomanjkljive, na brzo roko izdelani krokiji niso zadostovali. Pomagali so si na svoj način. Kopali so preko debarskega polja nekake jarke, tako da je prišlo do smešnih slučajev, da je bilo pol njive srbskega podanika na srbskem, pol pa na albanskem ozemlju. Tako je ta razmejitvena komisija postavila mejo, ki je bila za obe strani nevzdržljiva.

Enako nehvaležno delo čaka sedanjo razmejitveno komisijo. Na terenu bo spoznala, da je razmejitev na podlagi projekta iz leta 1913. nemogoča in bo morala prisoditi današnjo takoimenovano nevtralno cono nam.

Tako bomo prihodnje leto tam, kjer smo bili letos, kajti za resno geografsko mejo je mogoča le kombinacija v smislu jugoslovanskih predlogov. V trenutku pa, ko pade kakršnakoli druga rešitev, je ponoven konflikt z Albanci neizogiben.

To stališče zavzemajo celo nekateri francoski listi. «Temps» se je povzpel celo do trditve — (mogoče jo je posnel celo po ljubljanskem «Napreju»!) — da je albanskih vpadov jeseni 1920 krива Jugoslavija, češ, da so njeni podaniki obdelovali polje, ki je bilo sporno.

Za resen list kaj neprimerna trditev. Zato ker so naši kmetje, faktični lastniki posestev, obdelovali svoja polja in v jeseni pridelali svoje pridelke, imajo Albanci pravico, da pridejo vsako jesen, da si naropajo poljskih pridelkov, da odženo živino, požgo par vasi in pobijejo par sto naših ljudi. Ako hočemo torej prihodnjo jesen nov konflikt z Albanijo, moramo samo lepo obdelati naše polje, potem Albanci gotovo pridejo, a vpada bomo krivi mi.

«Temps» ima v toliko prav, ker priznava, da albanski vpadi nimajo nobenega političnega ozadja, ampak so le neki roparski pohodi na naše ozemlje. To je vedno tako bilo in bo; albanski napadi se bodo ponavljali, pa magari da teče meja čez sredo Kosovega polja.

Govoriti o likvidaciji albanskega vprašanja je torej popolnoma deplacirano, kajti to vprašanje se ne bo nikdar likvidiralo ob zelenih diplomatskih mizah.

Dokazali bodo to našo trditev prihodnjo jesen Albanci sami.

Meje Albanije po pariških določilih

Veleposlaniška konferenca je po svojem sklepu o razmejitvi med Grško, Jugoslavijo in Albanijo izdala noto, ki so jo podpisali vsi zastopniki velesil. Nota se glasi:

Velika Britanija, Francija, Italija in Japonska smatrajo, da se morajo potrditi obmejne črte Albanije tako, kakor so bile odrejene leta 1913. na poslaniški konferenci v Londonu, in sicer z ozirom na to, da so bile južne meje Albanije že določene po posebni razmejitveni komisiji na terenu, ter je bil končni protokol o razmejitvi tudi podpisan 17. decembra 1913 v Florenci in ker je morala razmejitvena komisija na severu in vzhodu radi vojne leta 1914 prekinitj nadaljno razmejitev. Zato so sklenile:

1.) Podpisane vlade priznavajo vlado Albanije, ki je suverena in neodvisna država.

2.) Posebna komisija, ki bo sestavljena iz štirih članov, katere imenujejo podpisane države, bo morala v najkrajšem času povleči obmejno črto na terenu in to na severu in severovzhodu pod pogoji ki so spodaj naznačeni.

3.) Da se dosežejo medsebojni odnošaji, se mora komisija ozirati, v kolikor mogoče na administrativne meje in krajevne interese. V ta namen bo morala popraviti meje, določene leta 1913 po veleposlaniški konferenci, v sledečem:

a) na terenu severnovzhodno od Skadra v toliko, da se zavarujejo dohodi in zajamči sosednim albanskim plemenom svobodni prehod skozi to ozemlje za živino in selitev;

b) na ozemlju zapadno in južno od Prizrena kakor tudi pri Prizrenu samemu se izpremeni meja v toliko, da bo šla od kote 729 južno od Gedenija in vzhodno od Čafa Prušita v smeri od severa proti jugu in se sestala z leta 1913 določeno mejno črto južno od Vade preko kote 1996, Paštrika (2361) in Koritnika (2512), kjer zopet zavzame smer od severa proti jugu, tako da ostane na vzhodu obnejna črta ozemlje plemena Goranov;

c) jugovzhodno od Debra ostane izven albanske oblasti pot Debar-Struga, da se na ta način zagotovi svobodna ekonomska komunikacija z Debrom;

d) Albaniji ostane vas Lin, da se na ta način zagotovi Albaniji komunikacijski promet ob ohridskem jezeru;

e) komisija ima pravico, da pozove kot posvetovalne organe zastopnike obmejnih držav, da razpravlja o prošnjah zainteresiranih držav in izvrši korekture v manjšem obsegu po načelu, da sme reševati glede pripadnosti le najmanjšega števila prebivalstva;

f) ko konča komisija svojo delo, sestavi zapisnik, ki ga pošlje v odobrenje vsem podpisanim državam.

Pariz, 9. novembra 1921.

Sledé podpisi poslanikov Anglije, Francije, Italije in Japonske.

Albanska preteklost

Kadar govorimo ali beremo o Albancih, si predstavljamo zraven visoko, malo pristopno albansko gorovje. Tako da si ni misliti Albancev brez gora in ne gora ob Drimu brez Albancev.

Ta zveza ni slučajna. Kajti samo svojim planinam se imajo zahvaliti Arnavti, da še obstojajo in da še danes delajo težave vsem svojim sosedom, najbolj pa nam. Opazovati je namreč občeveljaven pojav, da so se od mnogih velikih narodov, ki so tekom zgodovinskih stoletij ohranili borni ostanki samo v najbolj nepristopnih gorovjih. Tako imamo v Kavkazu ostanke starih sicer izumrlih narodov enako Baske v Pirenejih ali Kelte v angleških gorah. Tu so se mogli rešiti in ohraniti pred preganjanji zmagovalcev.

V skupino takih narodnih ostankov spadajo tudi Albanci. Oni so potomci starih Ilircev in njih poslednji ostanki. Ilirci so bivali nekdaj od Makedonije pa tja gor do Donave pri Dunaju in do Tirolske, bili so torej dovolj veliko ljudstvo. Ali Rimljanom se niso mogli upirati. Tekom rimskega gospostva, ki je trajalo nad njimi domala pol tisočletja, se je večina Ilircev popolnoma poromanila, le malo se jih je še ohranilo v najbolj nepristopnem delu njih gorate domovine.

Za rimsko-bizantinskim gospodstvom je sledilo slovansko. Slovani so poromanjene Ilirce povečini popolnoma absorbirali in le malo je manjkalo, da se ni prav tako zgodilo tudi z Albanci. Vsa severna Albanija je namreč že zgodaj prišla pod srbsko oblast in Albanci so bili prav tako dobri podaniki starosrbskih kraljev, ko Srbi sami. Tako se je samo po sebi vršilo srbiziranje albanskega življa, dočim je bilo Srbov samih mnogo naseljenih po danes popolnoma albanskem ozemlju. Tako n. pr. je bila Skadarska kotlina in vse nižje gričevje ter širše doline v bližini Drima čisto srbske in pravi Albanci so se držali samo še v gorovju. Ko je Dušan Silni širil svojo državo, so se nahajali med njegovimi vojvodi mnogi Albanci, katerim je podeljeval posestva v novo osvojenih pokrajinah. Tedaj se je pod srbsko zaščito začela selitev Albancev proti jugu, v dotlej več ali manj grško zemljo.

Nasprotsta med Srbi in Albanci v tej dobi tedaj ni bilo, in Albanci so se asimilirali srbstvu kot politično in kulturno gospodujočemu elementu.

Sledila je turška doba, v kateri so se naposled Arnavti pričeli islamizirati, prav tako ko n. pr. Bosanci. S tem, da so sprejeli islam, so postali del državnega naroda, ki se je tedaj opredeljeval edino po veri. S tem so prišli v privilegirano stališče državne narodnosti, dočim se je Srbom kot najodpornejšemu protiturškemu elementu položaj najbolj poslabšal. Na ta način je bila utemeljena lokalna nadvlada Albancev nad srbstvom, zlasti še, ker so prvi kot zelo podjeten in držen ter žilav rod dosegli često najugodnejša mesta v Carigradu in se odlikovali posebno kot zvesta garda sultanov.

Posledice tega spremenjenega položaja so danes same od sebe. Najprej so se izseljevali Srbi iz albanske sredine, ostanki pa so se islamizirali in poalbanili, ako niso hoteli propasti, nato pa je zlasti po srbskih uporih albanski živelj prešel v ofenzivo ter jel prodirati v nekdanjo matico srbstva, to je pokrajino pri Prizrenu, Peči, Kosovo, Tetovo in celo že tja proti Nišu.

Nov preokret je nastopil s srbskimi osvoboditvami. Sedaj je vnovič srbstvo postalo politično in kulturno vladajoči živelj, in Albanci se morajo znova umikati. Nadaljna usoda albanskega elementa je odvisna od mnogih okolnosti. Pozabiti ne smemo, da se Albanci silno hitro množe, na drugi strani pa, da se tudi zelo pobijajo med seboj in izginejo v bojih s sosedi. So pa mnogo manj vztrajni v tihem boju nego v krvavem, dasi imajo seveda v verski različnosti močno oporo. Danes imajo v posesti pretežno gorski del s pašniki, dočim so v ravninah še močno zastopani Srbi ali pa so malo poseljene. Ako se nahajajo mesta in kulturne ravnine v nealbanski oblasti, tedaj je o tem tudi njihova usoda odločena.

Politični odmevi

Besarabija in drugo

Dve poročili iz vzhodne Evrope obračati istočasno pozornost pazljivega opazovalca nase.

V poskusih za definitivno pobotanje med sovjetsko Rusijo in Rumunijo, ki se od časa do časa znova ožive, prihaja do nas vedno znova refren o Besarabiji. Kakor tako mimogrede napeljejo boljševiki razgovor o tej deželi, dočim Rumuni odvrnejo vedno enako z odločno izjavo, da je Besarabija kratkomalo rumunska dežela, tvoreča od tega in tega datuma sestavni del kraljevine Rumunije, vsled česar je brezpredmetno in nedopustno, voditi morda znova pogajanja o nji.

Kljub navidezni desinteresiranosti se boljševiška Rusija očividno živo zanima za bivše obrobne dežele nekdanje carske Rusije. Kjer se ponudi prilika, tudi izvrši pod kakršnokoli formo združenje odcepljene dežele z moskovskim centrom nove federacije; če pa je soseda premogočen, tedaj seveda miruje in čaka bržkone boljše prilike. Očividno je isto z Besarabijo. Če pa že boljševiška Rusija ne pozabi na to deželo, ki je po svojem prebivalstvu le do polovice rumunska, kako malo je kaj takega pričakovati od bodočih vlad Rusije. Tega se bržkone zavedajo tudi v Bukarešti.

Zato ni morda slučajno, da ukrajinskih uporov noče biti konca. Sicer igrajo ukrajinske vlade od vseh vlad od začetka ruske revolucije do danes najklavrnejšo vlogo, vendar kljub temu nikdar ne zginejo popolnoma s pozorišča poročila o njih. Kolikor jim zmanjka lastne življenske sile, jo dobijo od časa do časa od sosednjih držav, ki so interesirane na nadaljnem obstoju ukrajinskega vprašanja in samostojnih ukrajinskih vlad. In med te interesirance spada ravno Poljska in Rumunija.

Obe državi, imata to skupnost, da imata v posesti svoje novo ustanovljene ali razširjene narodne države več ruske zemlje, nego je pravično. To ozemlje je sicer povečini malorusko. Toda n. pr. Poljaki svojih Malorusov kljub temu v narodnem oziru ne obravnavajo bogvekako pravično, dočim jih na zunaj podpirajo v boju zoper Rusijo. Kajti njim kakor tudi Rumunom more iti le dobro v računu, ako se ruska sila cepi na velikorusko in ukrajinsko, ker se s tem eventualne bodoče revendikacije zelo oslabijo ali celo onemogočijo. Zato beremo vesti o ukrajinskem prodiranju na Kijev — notabene smo o tem že celo velikokrat čitali — vedno jako skeptično, nezaupno.

Ali obstojajo kake notranje zveze med dogodki na besarabskih mejah v ukrajinskem in rumunskem delu, kdo ve. Gotovo je, da so Rumuniji prav všeč prav ta trenutek, dasi s tem gine tudi upanje na one zlate milijone, ki so izza vojne stali v ruskih zakladnicah. Vrh tega moramo v zvezi s tem pretehtati tudi poročila o naraščajoči napetosti med poljsko vlado in ruskim vnanjim komisarijatom.

Ako tudi morda vsi ti dogodki še ne izhajajo iz enega vira in vzroka, moremo vendarle trditi, da je eden skupni moment, ki bo razrešil vse skupno. Več o tem pa more povedati le bodočnost.

Problem daljnjega vzhoda

Pariški «Matin» doznava iz Washingtona, da obsega ameriški program za ureditev problema Daljnega Vzhoda sledečih osem točk:

1.) Ukiniti, oziroma izpremeniti se mora angleško-japonska zveza.

2.) Japonska mora izprazniti Šantung.

3.) Japonska mora izprazniti Sibirijo.

4.) Japonska se mora odreči vsem svojim zahtevam, ki se tičejo posebnih interesov, katerih izvedbo ji je dovolila Kitajska leta 1917. po zaključku Lansing-Ischijevih pogajanj.

5.) Ukiniti se morajo interesne sfere britanskega, francoskega in japonskega vpliva, kakor tudi interesne sfere drugih držav.

6.) Posest privatnih lastnin na Kitajskem in posest železnic ne sme pod nobenim pogojem služiti pridobivanju vojaških ali političnih pravic katerikoli državi.

7.) Pogodbe o kitajskih pristaniščih in o angleški poziciji v Wei-haie-wei ter o japonski poziciji v Kiaučau ne smejo nikakor omejevati kitajske suverenitete.

8.) Glede vprašanja utrjevanja na Pacifiku se mora doseči popolno soglasje. Po določilih take pogodbe se bodo Združene države ameriške odpovedale vsaki utrditvi Filipinov, otokov Guan in Midway, kakor tudi samoaškega otočja. To seveda samo v slučaju, da se Japonska odreče utrditvi svojih otoških postojank v zapadnem delu Tihega oceana.

Kitajska

Washingtonska konferenca se ima pečati tudi z enim najkočljivejšim problemom svetovne politike, z vprašanjem, kdo naj eksploatira Kitajsko.

Ko je leta 1911 glavno po zaslugi dolgotrajne propagande dr. Sunjatsena zmagala na Kitajskem revolucija in je bila dotlej vladajoča mandžurska dinastija odstavljena, je sledila proklamacija republike, opremljena z lepo donečimi, čisto evropsko sestavljenimi deklamacijami o svobodi in napredku. Seveda je bil skok iz kitajskega cesarskega absolutizma v republiko nenavaden in je po pravici vzbujal dvome o trajni sili M. Lajskega republikanstva. Toda kljub prevladujočim pesimističnim sodbam se je republika obdržala do danes.

Toda kako se je obdržala!

Ko par let ni nastopila cesarska reakcija, se je pojavljalo pričakovanje, da pomeni morda nova politična epoha tudi novo dobro v gospodarskem in vnanjepolitičnem oziru. Morda se bo Kitajska pod vplivom demokratizirane vlade reor-

Iz popotnih spominov

Sombor, novembra 1921.

I.

Mobilizirali so nas. Ljubljančane so poslali preko Hrvatske v Baranjo, Bačko in okolico. Ko sem se v Osijeku zglasil pri komandi, so me dodelili na baranjsko mejo. Razveselil sem se tega, ker tja gor sem si želel, kajti tam «kraljuje» na velikem državnem veleposestvu moj dolgoletni prijatelj Tone Kristan. Še tisti večer smo ga ljubljanski prijatelji izpili marsikako kupico na zdravje našega Baranjca — saj veste: vsaka izprememba v življenju človekovem vpliva na njegovo razpoloženje, in če imaš danes dobro voljo ter si ga lahko privoščiš kozarec ali pa dva, je razpoloženje tu, sicer tako razpoloženje, kakršno te pusti pozabiti na vse neugodnosti. Bili smo v baru, bili v raznih restavrantih — kaj pa naj delaš, Ura za odhod je bila določena med 2. in 3. zjutraj. Spat nimaš kam, pa če bi tudi imel, ni vredno, da ležeš.

Odkrito povedano: prav vesel sem bil, da me je usoda brezplačno pripeljala sem gor, ker sem si že večkrat želel, da pridem pogledat v Baranjo slovito posestvo nadvojvode Friderika, kamor je odšel naš Tone.

Ko sem se vozil iz Osijeka proti Madžarski, mi je tovariš Hrvat iz Slavonije kazal nepregledne ...vnine, češ: To je bivše Friderikovo posestvo, ki se začne takoj na drugi strani Drave. Vozili smo se dobro uro, in ko so nas izkrcali, sem vprašal kje je Feherzeglaz (stan velikega vojvode); povedali so mi pa tudi, da je cilj še par ur oddaljen, ali da se lahko pride tja, ker vodi od poslednje postaje naših drž. železnic v glavni stan drž. veleposestva «Belje» mala industrijska železnica.

Vprašal sem stanovalce v vasi, kjer so nas vkvartirali, ali poznajo direktorja državnega imanja Belje. Skoro vsak ga je poznal. «Dober človek — ali strog gospodar» — in pripovedovali so mi, kako je vse bilo od prevrata sem — ali sedaj, tako mi je skoro vsakdo zatrdil; je vse drugače! Madžarske in nemške uradnike so nadomestili Srbi, Hrvati in Slovenci — in zdaj n a š človek tudi že velja kot polnopraven državljan!

«Kaj, vraga — ali ste bili preje kaj drugega?» sem vzkliknil.

In star mož, pristen Šokac (Srbohrvat. kat. vere, domačin) mi je razlagal:

«Gospodaru — to je bilo ovako...» in slišal sem povest, kako so Madžari in Nemci teptali slovanski živelj, na davčnem uradu, na županiji, na glavarstvu, pri beležniku itd. niso hoteli znati nobenega jezika, razven madžarskega.

Čudil sem se: pa vaša vas je čisto «naša», hrvatsko-srbska...

«Jeste, gospodaru — čisto šokačka ali bože moj — kako je to bilo, seve, danes je razlika kot noč in dan...»

Gotovo se ne bo nikomur čudno zdelo, da sem se na vso moč interesiral za vse, kar sem videl in slišal.

Še istega dne sem se napotil v Pelmonošter. Do odhoda vlaka v Feherzeglaz sem imel dobro uro. Po naključju zadenem takoj na Slovenca. Na postaji v Pelmonoštru je šest slovenskih železničarjev. Razume se, takoj prvo vprašanje je bilo: če poznajo glavnega direktorja drž. posestva Belje.

Takoj so mi počeli razlagati:

«Kdo ne — saj, glejte, to je vse pod njegovo oblastjo...» In pokazali so na železniški kolodvor drž. pos. Belje — na celo skupino hiš in tovaren.

«Vidite, to je centralna mlekarna, ki more dnevno pridelati 40.000 l mleka v sirovo maslo — tam je centralna klavnica, tam delajo milo — tista hiša, ki se popravlja in je podobna vili, to je novi centralni magacin — pravzaprav konzum za vse prebivalstvo drž. posestva Belje. To je že novi direktor vse uredil.»

«Kaj pa tam zadaj — tisto mesto s tistimi tovarnami?»

«Tam — to je sladkorna tovarna drž. imanja Belje — lepa kolonija, celo mesto — sedaj je kampanja, pa je vse živo. Nad 800 delavcev in uradnikov je zaposlenih tam.»

In tako so mi raziagali na dolgo in široko ter kazali na vse strani, na last drž. imanja Belje.

Ob ¾4 popoldne točno je odšel vlak proti Feherzeglaku. Ravnatelj A. Kristan je s 1. septembrom t. l. upeljal stalno zvezo med glavnim svojim stanom ter drž. železnico ter s tem omogočil prebivalstvu lahek in cenen dohod k glavni železnici. Vagoni za prevoz potnikov so podobni ljubljanskim tramvajskim vozovom.

Stara žena poleg mene je pripovedovala svoji sosedi v vagonu: «Ali je to komot — preje smo hodili peš v Monoštor, sedaj pa jo kar fliknemo — pa smo tam». Zapletel sem jo v pogovor in izvedel sem, da odkar je novi «direktor», doma tam od Ljubljane, — je vse drugače — da je z vsakim prijazen, da sme vsak k njemu. Preje da se sploh k direktorju ni smelo. In vsi tisti grdi Madžari, ki so nas zaničevali — vsi so že proč — nobenega ni več. «Novi naš direktor ne pozna šale! Brez velikih besed; kdor noče delati in ni «ta pravi» — z Bogom. In ženica je pripovedovala najrazličnejše stvari. Bila je videti zelo verzirana v vsem, kar se je godilo na posestvu. Vprašal sem jo kako to, da vse ve, in skrivnostno mi je odgovorila, da njena nečakinja služi v gradu...

V prisluškavanju in pogovoru je bitro minil čas in pristali smo v L a k u (narod je prenaredil besedo Feherzeglak enostavno v Lak).

Vprašal sem, kje se dobi glavnega direktorja. Pokazali so mi in rekli «tam v gradu». Ko sem dospel do vrat, sem vprašal: «Kje je glavni direktor?» Vratar mi je odgovoril, da ga še ni in da ne ve kedaj pride. Odpeljal se je na daljne pristave. — Vratar mi je odkazal hotel, kamor me je radevolje spremil, ko je zvedel, da sem iz tistega kraja kot gospod «direktor». Vratar, ki je ta dan imel dnevno službo, je zgovoren starček in ga kličejo za Marka.

Gospoda «direktorja» ni mogel prehvaliti. «Prvi je povsod — drugi uradniki — jih ni — gospod direktor je prvi v pisarni in zadnji gre iz urada,» tako mi je pripovedoval zgovorni starček.

V hotelu sem dobil sobo s težavo. Hotel se renovira, preziduje, popravlja, beli... To je lepa velika stavba in ko bo prenovljena, bo čeden konak. V hotelu je uradniška menza in delavska menza.

Okrog 7 zvečer so se zgornji prostori hotela napolnili. Seve — takoj sem bil med znanci. Ljubljančani, sedaj uradniki drž. imanja Belje, so me obsuli z vprašanji: «Kaj pa ti ljubljanska srajca — tu na meji?» Moral sem med nje; nastal je lep večer in rekel bi lahko, še lepša noč...

Ko smo se v «kazini» (tako pravijo uradniki menzi) nagovorili, so me trije Ljubljančani — dobri dečki — vzeli v svoje stanovanje in tam so tekli razgovori še svobodneje kot preje. Pridružili so se nam tudi Srbi in Hrvatje.

Feherzeglaz je velika naselbina. Kolikor so me informirali, stanuje tam okrog 1500 duš. Vse to so uslužbenci na posestvu in družinski člani uslužbencev. Tu je centralna pisarna z glavnim direktorjem in šefi oddelenj, ki jih je osem. Tu je veliki valjčni mlin z moderno sušilnico, tu so velike strojne delavnice, livarna, velika elektrarna, mizarska, kolarska, sedlarska, vrvarska, čevljarska in drugo delavnice. Skratka: Lak je glavno mesto drž. imanja Belje. Dokler se ni naša meja potegnila po takozvani pariški pogodbi, je bil Lak center, sedaj pa je na meji. 3 km od mesta teče ogrska meja. Ali bo ostal Lak še v naprej središče — je vprašanje. Nekaj let bo vsekakor moral ostati, ker, kdo bo danes rušil te stavbe in zidal nove. Neverjetno je, da so se našli gospodje, ki so v Parizu dali privoljenje za tako mejo! Nad Lakom, kakor so me poznavalci informirali, so same šokaške (jugoslovanske) vasi. Pod Madžarsko so vsled krivice naše delegacije osta-

nastrala tudi v vseh ostalih panogah javnega življenja, morda nastopi gospodarski preporod, oživotvorjenje lastne kapitalistične podjetnosti, na drugi strani pa vojaška reorganizacija po evropskem vzoru in na podlagi tega okrepitev države na zunaj in njen avanzma med prve sile svetovne politike. Da tako pričakovanje ni bilo upriori neutemeljeno, to je vsil pogled na Japonsko, ki si je znala v par kratkih desetletjih pomagati iz barbarske brezpomembnosti na višino svetovne velesile. Saj šteje v primeri z Japonsko, ki ima nad 70 milijonov prebivalcev, Kitajska izdatno več ljudi, to je najmanj 350 milijonov in je tedaj, če vračunamo vse kolonialne posesti posameznih držav po prebivalstvu, za Veliko Britanijo prva na svetu.

To pričakovanje se ni izpolnilo niti v najmanjši meri. Kitajska je ostala takorekoč tam, kjer je bila pred revolucijo. Neprestano beremo o notranjih zmedah, o medsebojnih bojih in vojnah. Pri tem se vojskujejo med seboj posamezne stranke, pri čemer igra najvažnejšo vlogo prestaro nasprotje med jugom in severom. Bojujejo pa se med seboj tudi province same, po nagibih in interesih posameznih guvernerjev in generalov; medsebojne intrige in sebične težnje igrajo odločilno vlogo, osrednja vlada v Pekingu, ki je drugače preslaba, pa skuša med nasprotniki z denarjem in spletkami si pridobiti pristašev med odločujočimi osebnostmi in na ta način takorekoč med lastnimi podaniki v kalnem ribariti. Je to lep primer boja vseh proti vsem.

Pri vsem tem pa počivajo v Kitajski kolosalna prirodna bogastva. Morda je ni dežele na svetu, iz katere bi bili znani, a še ne izrabljeni tako ogromni zakladi najimenitnejšega črnega premoga, ki prekaša po kakovosti tudi angleškega. Dalje je obilo železne rude, bakra, da ne govorimo o sijajnih predpogojih za razne vrste tekstilne, keramične, živilske in druge industrije.

Tem bogastvom primerno se interesira svetovni kapital za deželo. Primer medsebojne tekme nam nudi washingtonska konferenca, dasi v prikriti obliki. Po bokserskih bojih so si zagotovili na obali oporišča vse velesile; na jugu Francija, na severu Rusija, v Vei-hai-vei in v Hongkongu Anglija, v Kiau-cou Nemčija. Japonski se je posrečilo izpodriniti leta 1904—1905 Rusijo, v svetovni vojni pa Nemčijo iz Kitajske. Svetovno vojno pa je porabila Japonska tudi za to, da je v času, ko so bile «bele» države zaposlene politično, vojaško in gospodarsko v vojnih naporih, da si je priborila gospodarsko prevlado v Kitajski, bodisi glede investicije kapitala, gradnje železnic kot glede prodaje industrijskih izdelkov.

Pogajanja, ki se pripravljajo glede Kitajske v Washingtonu, niso v stvari, če odstranimo lepo zveneče ovoje, nič drugega nego stremljenje, da se omeji ta japonska premoč. Bele velesile rabijo zopet kitajski trg in kitajske surovine in temu primerno se bodo brž kone glasile tozadevne odločbe glede daljnje Kine.

ORIGINALNI GROBNI NAPISI.

V nemških listih čitamo zbirko originalnih grobnih napisov z raznih pokopališč. Z grobnega kamna odvetnika: Njegova smrt je bila proti njegovi navadi: bila je jako kratek proces. Na grobu korpulentne žene: Tu počiva Barbara Sment, ki je tehtala poltretji cent. Daj ji Bog veselje milo, odmerjeno za vsako kilo. Na grobu zdravnika: Tu v miru počiva dr. X v sredi vseh onih, ki jih je zdravil. Literat ima napis: Tu počiva mož, ki sebi ni dal spati, da bi drugim pripravil spanja. Na grobu politika in govornika je napisano: Tu počiva tih in molčeč. Ne dvigajte nagrobnega kamna, da zopet ne začne govoriti.

Narodna obramba

Nemško mnenje o naših obrambnih organizacijah

Ob priliki obletnice koroškega plebiscita so priobčile v svoji slavnostni številki znane «Freie Stimmen» članek o slovenskih narodnih obrambnih društvih, ki je v marsičem poučen tudi za nas in vreden, da se seznani ž njim tudi širša javnost. Spisal ga je dr. M. Wutle. Prinašamo iz njega nekaj zanimivih izvajanj:

«Istočasno, ko praznuje Koroška prvo obletnico 10. oktobra 1920., se spominjajo tudi onkraj Karavank dneva, ki je iztrgal jugoslovanskim osvajalcem cono A in jo vrnil Koroški. V Ljubljani bočejo, da ne ugasne med narodom spomin na ta «Črni» dan in da se zbirajo nove sile za nadaljevanje boja. Koroška ne sme biti pozabljena, temveč naj postane druga Alzacija-Lorena. Slavohlepni politiki in preko vsake mere šovinistični ljubljanski listi netó stalno ogenj. Cilj je na eni strani ohraniti v prebivalstvu Slovenije vero, da bo zopet pridobljeno izgubljeno ozemlje, na drugi strani pa ohraniti jugoslovenski živelj na Koroškem in ga okrepiti, da bi se pri priliki moglo zopet priglasiti svoje zahteve do Koroške.

Ta cilj zasledujejo predvsem tudi slovenska narodna obrambna društva, ki so bila deloma ustanovljena šele v zadnjem času, deloma pa so obstajala že preje in so bila sedaj na novo oživljena. Vsa ta društva razvijajo od časa plebiscita živahno delavnost.

Od teh bojnih društev dela največji hrup «Gosposvetski zvon» (Maria Sauler Glocke). Na prizadevanje nekaterih vrocekrvnežev iz Koroške, ki študirajo na ljubljanski univerzi, je bilo ustanovljeno to društvo in je imelo prvotno namen vršiti pomožna dela pri plebiscitu. Program društva je že označen v spretno izbranem imenu, ki je posebno za slovensko kmetsko ljudstvo srečno preračunano. Pravzaprav bi morala Avstrija proti hujskajočemu in izzivalnemu delu tega in drugih jugoslovanskih bojnih društev odločno ugovarjati, ker ne nasprotujejo samo mirovni pogodbi, temveč so očitno naperjena tudi proti obstoju naše države. Ce zahtevajo jugoslovenski listi razpust koroškega Heimatsdiensta, ki stoji strogo na podlagi zakona in čegar delo je omejeno na lastno ležeče, tedaj more Avstrija z veliko večjo pravico zahtevati, da zatre ljubljanska vlada društvo, ki ima svoj cilj izven mej lastne države, na avstrijskih tleh.

Ravno tako kakor «Gosposvetski zvon» ja delavna «Jugoslovenska Matica» (Mütterchen). V sedanjem sestavu je nastala šele po preobratu in ima v Beogradu osrednji odbor, kateremu so v posameznih delih kraljevine priključeni pokrajinski odbori; njeno delovanje se razteza na vso Jugoslavijo in je njen namen kulturno in gospodarsko pospeševanje Jugoslovanov, posebno Slovencev izven Jugoslavije. Propagandno delo «Matice» je bilo razširjeno tudi na Jugoslovane Zjedinjenih držav, Argentinije, Chile, Bolivije in Peru. V najnovejšem času obstoji stremljenje, da bi se ostala obrambna društva priključila «Matici» in da bi se osnovale v društvu posebne sekcije, med njimi na vsak način tudi primorska in koroška sekcija. Tako se naj izvede vse po enotnem načrtu, posebno pa denarne zbirke in njih uporaba.

Druga društva obstoje že iz predvojnih časov, tako «Slovenska Straža», «Družba sv. Cirila in Metoda» in «Družba sv. Mohorja».

«Slovenska Straža» je bila ustanovljena že leta 1910. in deluje slično kakor preje naša «Südmarka». Med vojno je skoro popolnoma prestala, toda sedaj se zopet obnavlja. Izgleda pa, da zadeva poživitev njenih krajevnih organizacij na znatne težkoče.

«Družba sv. Cirila in Metoda», najstarejše slovensko bojno društvo, je slovenski «Schulverein». Leta 1920. je izdala družba za ljudske šole in otroške vrtce 790.690 kron.

«Družba sv. Mohorja» je prenesla tik pred odhodom Jugoslovanov koncem julija 1919. svojo tiskarno iz Celovca v Prevalje. Knjige, ki jih je nazadnje izdajala, so bile od slovensko-nacionalnih krogov zelo slabo sprejete in odboru je bila očitana nezmožnost in narodnostna zaslepljenost.

Nacionalna bojna društva so tudi po vsem svojem značaju sokolska društva. Vlogo, ki so jo igrala kranjska in štajerska sokolska društva pred in po ljudskem glasovanju na Koroškem, je znana.

V «Slovenskem Narodu» od 2. novembra 1920. se poraža sokolska organizacija, da je poslala za časa glasovanja 3000 Sokolov na Koroško in kot svojo nalogo smatra, da pripravi 30.000 Sokolov, ki bodo dokončali delo «osvoboditve».

Tako so vsa slovenska bojna društva izvajala svoje delo na Koroško. Bilo bi lahkomišljeno, če bi gledali to rovarno delo z zavezanimi očmi in če bi držali roke križem in prezrli nevarnost, ki grozi Koroški od valečega se dinarja. Heimatsdienst, Schulverein, Südmarka in Landsmannschaft imajo tu bogato polje delovanja. Če hočejo nasprotna društva navdati naše slovenske rojake z jugoslovanskim duhom, tedaj jih moramo mi vedno bolj s pomočjo svojih obrambnih društev pridobiti za koroško misel, za neprecenljivo vrednost nemške kulture in jim vcepiti misel neločljive gospodarske skupnosti, ne z nacionalnimi frazami, temveč s prepričujočim prosvitljenjem ter z razumno in dejansko pomočjo pri zopetni gradnji poškodovanega. Za to pa potrebujejo naše obrambne organizacije moralične in dejanske in držati, da bomo nedotaknjeno oddali svojim otrokom!» —

Tudi mi končujemo: Kar smo izgubili 10. oktobra, to hočemo varovati in si osvojiti, da bomo nedotaknjeno oddali svojim otrokom. Kako pa to dosežemo, kaže nemški članek prepričujoče.

Košček plebiscitne zgodovine

(Umor v Klečah pri Velikovcu.)

Slučaj Andreja Pogačarja iz Kleč pri Velikovcu, danes pri nas v Jugoslaviji samo še drobec plebiscitne zgodovine, je še vedno zanimiv za kriminalista, za širšo javnost in tudi za — politike. Vsa ljutost plebiscitnega boja odseva iz njega; pa tudi morala nemške bojne taktike! Končno pomeni tudi blamažo avstrijske diplomacije in ne kaže podpolkovnika Hordema, načelnika medzavezniške plebiscitne komisije v Velikovcu, baš v najlepši luči.

Zakaj bom povedal takoj. Vsekako pa je treba nekoliko obširnejšega pojasnila o zadevi, o kateri je poročalo «Jutro» na kratko dne 15. t. m.

Orožniška postaja v Vovbrah je bila dne 4 julija 1920. okoli druge ure popoldne obveščena, da je bil posestnik Andrej Pogačar ustreljen. Na licu mesta je našla Pogačarja že na mrtvaškem odru, obrite ga, umitega in preoblečenega. Sledovi krvi so licu že odstranjeni. O dogodku, katerega je začela raziskovati takoj, je postaja obvestila drugo dopoldne sodišče v Velikovcu, ki je odredilo komisijonalni ogled in obdukcijo za [illegible] dan.

Preiskava je ugotovila sledeče: Andrej Pogačar in njegov slaboumni sin Peter sta ostala tistega dopoldneva sama doma. Žiči Marija in en sin sta šla v Velikovec, mati in sin Andrej pa k Sv. Štefanu na občinski urad. Ob odhodu je mati naročila možu, da naj dene nekoliko poprej sam kuhat kos svinjine, da bo ona ob povratku poprej gotova s kosilom. Slaboumni Peter je okrog desete ure videl očeta, da je vzel ključ od podstrešja, kjer je bila shramba za meso, in šel po stopnicah navzgor. Kmalu nato je čul pok in tekel pogledat na dvorišče ter videl, da se izpod strehe nekaj kadi. Na podstrešje si pa ni upal in je čakal, da se je vrnila sestra Marija iz Velikovca, kateri je vse povedal. Ta je našla očeta ležečega v krvi. Tudi sosedje so čuli pok ob istem času in se zanj niso dosti brigali, v tistih razburjenih časih!

Pozneje sta se vrnila tudi mati in sin Andrej.

Umorjeni je imel oddrobljeno čelno kost v celoti. Ker so se našli v podstrešnih vratih številni drobci projektilnega plašča, je bil ustreljen najbrže z zarezanim projektilom, o čemur je pričala velika rana. Položaj je bil tak, da je bil samomor izključen.

Vaš dopisnik ima prav, ko trdi, da je letel sum na neznane navadne roparje. To se je res raznašalo, da bi se odvrnila pozornost v drugo smer. Bilo je pa zelo malo verjetno to naziranje, ker v hiši ni bilo ničesar odnešenega, ničesar premaknjenega in zalotenemu tatu nikakor ni bilo treba streljati na štirinšetdesetletnega starčka. Vodile so se pa poizvedbe tudi v tej smeri, a je bil uspeh ta, da nihče od sosedov ni zapazil kakega tujca v bližini.

Dejstvo je, da je orožniška postaja v Vovbrah dobila nalog, da preišče celo Pogačarjevo hišo po orožju in municiji, da je morala poizvedovati, kdo je slišal materine besede, da naj oče pristavi meso k ognju. Bilo je namreč mogoče, da je umor zagrešil eden od tistih, ki je vedel, kedaj pojde oče na podstrešje.

Uspeh je bil negativen. Vrhutega so priče izpovedale, v prvi vrsti mati sama, da je bil sin Andrej z njo v tistem času pri Sv. Štefanu. Postajalo je vse tem bolj zamotano, ker ljudje niso hoteli z besedo na dan; skrajna nezaupljivost proti našim oblastem jim je zabranjevala odkritosrčno govorico. Vse poizvedbe o razmerju med očetom in sinom ter o ostalih so bile neuspešne. Kljub temu se je preiskava nadaljevala in bi bila morda dovedla do uspeha, da ni prišla plebiscitna komisija, ki je s svojimi nastopi v korist Nemcev preprečila vsak odločnejši korak. Tako tudi vsako aretacijo brez nepobitnih dokazov. Zato je prišla preiskava na mrtvo točko.

S prihodom komisije so se začela namigavanja, da je to političen umor, katerega so zakrivili Slovenci. «Freie Stimmen» so prinesle med prvimi to vest in «Korespondenz Wilhelm» jih je razširila po dunajskih listih. Zahtevale so se aretacije Slovencev in sledili osebni napadi, ker oblasti niso hotele izvršiti teh želj. Že zato ne, ker so bile v Klečah vse hiše nemčurske in je bil Slovenec edinole Pogačarjev sosed Volavčnik, kateri je nepobitno dokazal alibi. Vrhutega je bil Andrej Pogačar miren človek, ki se ni vtikal v plebiscitne boje, čeprav je bil odločno na strani Nemcev, posebno od kar se je vrnil od Volkswehra njegov najstarejši sin Andrej. Ovadili so potem direktno župnika Kindelmanna iz Grebinjskega Kloštra na podlagi nekega pisma, o katerem je vedela povedati Marija Pogačar, da grozi župnik z božjimi kaznimi Pogačarjevi hiši. Zahtevala se je aretacija župnika Kindelmanna, rodom Čeha, sicer pa našega odličnega delavca. Tako daleč je prišlo, da je moral Volavčnik tožiti obrekovalce, katerim pa je vedno odpustil, ko so obdolžitev preklicali, med tem ko se je župnik Kindelmann branil v časopisju.

Ker vse to ni nič pomagalo, se je zganila dunajska vlada. *Poslala je v Beograd protestno noto in zahtevala pojasnil.* Naš g. notranji minister jih je zahteval od podrejenih mu oblasti in jih dobil zadnje dni, ko so se te že selile čez Karavanke. Tak je bil boj in taka sredstva!

Glasom časopisnih vesti je danes gotovo, da je sin Andrej umoril svojega očeta in pozneje zadavil in obesil na vejo svojega slaboumnega brata Petra. Tako je našel zadoščenje Volavčnik, župnik Kindelmann ter vsi, ki so bili tedaj oblatemi. Avstrijski diplomatje so doživeli nekaj takega kot blamažo z njimi pa tudi podpolkovnik Hordem, tisti «nepristranski» zaščitnik koroških Nemcev, ki je v svoji veliki skrbi interveniral celo za morilca Pogačarja takrat, ko je bil obsojen na tri dni zapora, ker je kot nemški agitator opljuval na cesti poštarja iz Vovber. Nasedel je namreč v svoji gorečnosti za nemško dobrobit lažnivemu poročilu v «Freie Stimmen», ki so pisale, «da je bil Andrej Pogačar obsojen na tri dni zapora, ker je slučajno na cesti plunil, ko je kadil cigareto». Gospod angleški podpolkovnik Hordem je zahteval pojasnil in jih tudi dobil, Andrej Pogačar pa je odsedel svojo kazen.

Bo li Andrej Pogačar mi, sedaj občutil roko pravice? Res, ustrelil je očeta, zadavil brata in napadel mater! Ampak zapomnite si ljudje božji: Koroška justica je za to, da ubija Slovence! Ščiti pa vsak pogrešek plebiscitne politike in njenih junakov. Hočete dokazov? Oproščeni so bili ubijalci orožnika Petra Karbona iz Malega Št. Vida, kljub temu, da so dejanje pred preiskovalnim sodnikom priznali in vkljub vsem drugim dokazom!

*

* **Boj za šolo v Planini.** Iz Planine pri Rakeku nam poročajo: V «Slovencu» z dne 19. t. m. je bil priobčen dalji dopis iz našega trga pod naslovom: «Boj za šolo v Planini». Faktično bi se moralo pač glasiti «Boj proti šoli v Planini». Dopisnik se stavlja v pozo «branitelja» naših interesov, kar pa moramo slovesno odklanjati. Dopisnik namreč trdi, da občina ne more zmoči novih stroškov za šolo, dokler se ne ugotovi meja med Italijo in Jugoslavijo. Kateri novi stroški naj bi bili združeni z razširjenjem tukajšnje štirirazredne šole v petrazrednico, tega dopisnik seveda ne pove, ker sicer bi se mu vsa umetno napravljena stavba zrušila. Mi pa vemo, da plačuje vse, torej tudi sedanjo našo peto učno osebo, država in od tega odpade na našo občino k večjemu kak «ficek», ki bi pa gotovo ne zaslužil tako velikanskega zanimanja g. dopisnika, ako bi se za tem ne skrivali neiskreni nameni. Drugih novih stroškov pa planinska občina zaradi tega nima. Pač pa uvažujemo, da je to za našo občino velika pridobitev, ker se bodo odslej dosegli pri naši šolski mladini veliko večji učni uspehi, kar ji bo v nadaljnjem življenju gotovo mnogo več koristilo, kakor sedanje brezvestno hujskanje. Kar nas je napredkaželjnih Planincev, se nikakor ne strinjamo s tem rovarstvom in pričakujemo, da bo višji šolski svet te neosnovane pritožbe kratkim potom zavrnil.

* **Italijanska oblast na Sušaku proti naši zastavi.** Pred par dnevi so se pojavili na Sušaku plakati sokolskega društva, s katerimi se je prebivalstvo vabilo na sokolsko zabavo v Narodnem domu v Dragi. Italijanska oblast je odredila, da se morajo plakati odstraniti. Razlog za odlozni ukrep oblasti je bilo baje dejstvo, da so plakati bili obrobljeni z našimi državnimi barvami. Naše državne barve torej bodejo Italijane v oči tudi v mestu, ki nj njihovo.

---

le čiste jugoslovanske vasi: Šarok, Bezedek, Lipovo, Majš, Satorište, V. Marok itd. Mohač je čisto naše mesto. 10 odstotkov je Židov v njem, drugo so sami Šorci. Ne samo prava narodnostna, ampak tudi prava prirodna, naturna meja bi bila v Baranji Siklos - Vilanj - Mohač. Pa ta diplomacija! Koroška izgubljena, Notranjska, Istra, nekaj Dalmacije — zakaj naj bi v Baranji naš živelj bolje odrezal?!

Ko sem vse to premišljeval, ležeč v postelji, sem bil skoro vesel — jaz, antimilitarist, da jo potegnemo proti Pešti in da preuredimo mejo ter popravimo napake, ki jih je v Parizu zagrešila tozadevna delegacija. Mogoče da je na to moje razpoloženje nekoliko vplivalo tudi dobro baranjsko vino, ki smo ga bili pili na naše zdravje in v slavo in čast Velikega Vojvode — pa ne Friedricha...

II.

Državno imanje «Belje» — tako se imenuje sedaj velik del bivšega nadvojvode Friderika posestva «Belje» — se razprostira med Dravo in Donavo. Od iztoka Drave v Donavo — ob Donavi do madžarske meje in potem ob madžarski meji do Št. Štefana, odtod v direktni liniji zopet do Drave nad Osjekom. Sedaj meri še nekaj nad 100 tisoč oralov zemlje in nad 50.000 oralov vode. Do 20. avgusta t. l. pa je bilo za 20.000 oralov večje ter je mejilo ob Donavi na Mohač, ob državni železnici Osjek-Pečuj pa na Vilanj. Meja je sedaj posestvo presekala in mu odvzela pet lepih «pustar» in tos Izabelafeld, Satorište, Ormanj, Karoly major in Madjarboj. Na naši strani so ostale vse industrije in še 13 «pustar». Pod imenom pustara se razume naselbina z ogromno ekonomijo. Pustare na Belju štejejo 500 do 2000 prebivalcev, ki vsi delajo na polju in na gospodarstvu posestva. Manjše pustare se imenujejo «majurji».

Nadvojvoda Friderik je imel več velikih posestev v Avstro-Ogrski. Najimenitnejše je bilo pač «Belje», ki ni slovelo le radi lepe, vzorne ureditve poljedelstva, ampak radi znamenitih lovov na jelene, sljuke in fazane. Na Ogrskem je imel še posestvo v Madjarovazu, na Nižje Avstrijskem pri Dunaju in na Češkem pri Dečinu. Sedaj so mu naslednstvene države vse odvzele. Le Ogrska mu je v svoji priznani naklonjenosti do Habsburgovcev pustila gorenji del Belja — ali bo to trajno, se še ne ve...

Resnici na ljubo je pač treba priznati, da je posestvo Belje v veliki večini odvzeto z velikim trudom in naporom ter z ogromnimi stroški — Donavi in njenim rokavom. Donava, kot vse velike reke, mnogokrat v letu preplavlja vse na okoli — in Donava od Mohača je stoletja preplavljala ves trikot, ki ga tvori z Dravo. Neutrudljive uprave posestva pa so zgradile od okolice Mohača do Drave (do Kopačevega jezera) velik nasip, ki meri na dolžino okrog 50 km; koliko je to veljalo, je danes težko reči. V kolikor me je inženir S., hidrotehničar na posestvu (Slovenec) poučil, stane danes le poprava enega kilometra tega nasipa — **en milijon kron.**

Ta veliki nasip brani Donavo, da ne preplavi posestva — in le vsled nasipa so mogli zemljo na drugi strani nasipa obdelovati. Ali pri tem se je pri narasli Donavi pokazalo, da je voda udarila odspodaj gor in zopet je bila poplava tu. Uprava veleposestva je stala pred novo zagonetko. Inženerji so zopet vse premerili in predložili, da je treba napraviti več velikih sesalk z ogromnimi stroji in pa nekaj malih. Tako je uprava postavila šest pump, katerih vzdrževanje velja po več milijonov na leto. Te pumpe sedaj ob poplavi vodo odvajajo in so blagor ne samo za posestvo, ampak za celo Baranjo. Razume se, da je zgrajenih mnogo kanalov, ki pomagajo pri odvajanju.

Ko so počeli razni brezvestni strankarji govoriti o razdelitvi državnega posestva «Belje» so se poznavalci tega posestva smejali, češ zopet govoré vsegavedneži kot slepci o barvah. Obenem pa so z gnjevom v srcu čutili, v kako brezsrčnih dušah se dela izv. javno mnenje, kajti razdeliti to državno posestvo pomeni — uničiti ga. Kdo bo vzdrževal nasip, kdo sesalke, Mogoče mi kdo poreče: lahko se na zadružnem temelju ljudje združijo v zadruge in te vzdržujejo potem lahko i nasip i pumpe. Tudi meni se je v diskusiji z mojimi ljubljanskimi prijatelji v Feherzglaku ta misel pojavila, ali prijatelj inžener P. se je smejal, da so mu tekle solzé po licu. In pripovedoval je o zadrugi Karašica (tudi v Baranji), ki je ustanovljena na podobni podlagi... Iz pripovedovanja ter dokazovanja sem tudi jaz prišel do prepričanja, da bo še veliko vodé preteklo, predno bo mogoče misliti na to, da bi ljudje imeli zmisel za splošni blagor in bi mogli take ogromne stroške razumeti — za splošni blagor!

O «Belju» je napisanih več knjig. Gospodarska društva Avstro-Ogrske so se vedno zanimala za napredek v kmetijstvu. Mnogo ekskurzij je posetilo Belje in poročilo vsake take ekskurzije se je objavilo ali kot članek v kakem strokovnem časopisu ali kot posebna knjiga. L. 1888. je izšla 304 strani obsežna knjiga z naslovom «Die Herrschaft Belje, ein ungarischer Grossgrundbesitz», ki jo je izdalo ogrsko deželno-agrikulturno društvo v Budimpešti kot referat o poučnem potovanju istega društva, ki je bilo izvršeno v juliju l. 1881. Knjiga je zelo preglodana in zanimiva, le da je že malo zastarela. — Leta 1902. je v «Magyar Ovarju» izšla knjižica «Erzherzog Friedrichsche Herrschaft Belje» (79 str.), ki prinaša bogato statistično gradivo o veleposestvu.

Veleposestvo Belje ima svoje ime po vasici «Belje» — oddaljeni šest kilometrov od Osjeka. V tej vasici je stari grad Belje in tzv. prefektorat.

Veleposestvo je pripadalo fidejkomisu, ki ga je ustanovil nadvojvoda Karol Ludvig. — L. 1697. je cesar Leopold I. daroval posestvo princu Evgenu Sávojskemu v zahvalo za njegovo pomoč v turških vojskah. Od smrti Evgena Savojskega (l. 1736) do l. 1780 je pripadalo kr. ogrski komori, od koje ga je l. 1784 kupila nadvojvodinja Marija Kristina. Vsled njenega testamenta je dobil posestvo v roke gori imenovani Karol Ludovik, ki je z dovoljenjem takratnega cesarja Franca in prestolonaslednika Ferdinanda uredil posestvo kot fidejkomis. Zadnji lastnik je bil nadvojvoda Friderik, sin nadvojvode Karla Ferdinanda.

Veleposestvo so upravljali vestni direktorji in zelo sposobni uradniki, ki so bili vsi zelo dobro situirani. Razume se, da se je tudi politično izrabljalo posestvo v namene madžarizacije. Dolga desetletja ni mogel biti noben Slovan postavljen za uradnika — le enkrat stoji v analib, da je bil eno leto neki Srbin iz Srema — za brezplačnega praktikanta. V delo so se jemali pač domači prebivalci, ki pa govorijo vsi vse tri jezike: madžarsko, nemško in srbskohrvatsko. Narodnosti ti ljudje niso imeli. Povelje iz glavne direkcije jim je bilo sveto. Šole so seveda bile madžarske. Uradni jezik nemško-madžarski.

Iz poljedelskega posestva se je razvilo «Belje» v važno poljedelsko industrijo, tako da je počelo poljedelstvo dajati konzumentu končne produkte: sladkor, mast, salamo, maslo, metle, opeko itd. Podjetne uprave so dosledno industrijalizirale posestvo. Danes so na njem sledeče industrije: sladkorna tovarna, ki predela okrog 200 vagonov repe na dan; mlekarna in maslarna; klavnica z izdelovalnico mila; mlini: opekarne, vse najmoderneje opremljene; tvornica za metle; tvornica za predivo (kudlejara) itd.

Po uredbi, ki je veljavna za upravo državnega posestva Belje, je vsa odgovornost koncentrirana v rokah glavnega direktorja, ki mu je prideljenih osem šefov, ki vodijo posamezne oddelke. Ti so: **administracija, glavno računovodstvo, poljedelstvo, industrija, centralni biro za nakup in prodajo, gozdarstvo, tehnični odsek in stavbeni oddelek.** Razdelitev dela je izvršeno do detajlov. Po celem posestvu vodi poljedelska železnica in celo posestvo je zvezano s telefonom. (Konec prih.)

Prosveta

Radij

Največje zanimanje je v splošno začuđenje vzbudilo dejstvo, da pošilja kovina radij iz svoje notranjosti v okolico neprestano neke vrste žarke, ki se bistveno razlikujejo od svetlobnih žarkov. Slovoči angleški fizik Rutherforel je takoj zaslutil velik fizikalično pomen teh žarkov in je po daljših strogo znanstvenih študijah prišel do presenetljivih rezultatov.

Ker utegne marsikoga zanimati ta nenavaden naravni pojav, hočemo v naslednjem na kratko pojasniti potek te znamenite radijeve prikazni.

Po natančnejem raziskavanju radijevih žarkov so fiziki najprej dognali, da meče radij od sebe troje vrst žarkov, ki so jih kratko imenovali a (alfa), b (beta) in g (gama) žarke. Začnimo najprej preiskovati a (alfa) žarke. Ti žarki so za naše oči popolnoma nevidni in je bil radi tega njihov študij zelo otežkočen. Radij jih pošilja premočrtno skozi zrak v svojo okolico; v razdalji 4 do 7 cm od radija pa že tako močno oslabijo, da nimajo nobenega fizikalničnega ali kemičnega učinka. Merili so seveda tudi hitrost teh žarkov. Izkazalo se je, da se pomičejo izvanredno hitro. V eni sekundi pretečejo pot 10.000 do 20.000 km! Njihova hitrost je tedaj neizmerno velika, vendarle dosti manjša od hitrosti navadnih svetlobnih žarkov, ki izpaha v zraku 300.000 km v eni sekundi. A (alfa) žarki imajo nadalje še neko čudno lastnost, kakoršne niso opazili pri svetlobnih žarkih. Močan magnet priviači namreč te žarke k sebi; v bližini magneta se žarki ne gibljejo več premočrtno, temveč v krivulji, upognjeni proti magnetu. Za ugotovljenje bistva teh žarkov je važno končno dejstvo, da nselektrijo izolirana telesa s pozitivno elektriko. Sedaj nastane vprašanje, kaj so ti žarki pravzaprav v svojem bistvu. Pri raziskovanju te prikazni odkrili so nam fiziki popolnoma nov svet poln najčudovitejših naravnih pojavov. Dognali so namreč, da meče radij neprestano od sebe silno majhne materijelne delce in sicer vsako sekundo neštete miljone. Kakor pada dež pri nalivu v gostih curkih na zemljo, tako siplje radij iz svoje notranjosti v svojo bližnjo okolico v gostih žarkih neizmerno male prašičke od sebe s čudovito veliko brzino do 20.000 km v sekundi. Vsakdo bi mislil, da ti praščki niso nič drugega kot najmanjši radijevi delci ali njegovi atomi. V največje začuđenje so pa natančni in mnogi poizkusi brezdvomno dokazali, da so ti mali delci atomi nekega zelo redkega in dragocenega plina helija po imenu, ki nima z radijem samim niti najmanjšega sorodstva. Vsak helijev atom, ki ga vrže radij iz sebe, nosi seboj malo toda pri vseh atomih enoinisto množino pozitivne elektrike.

Popisali smo a žarke in preidemo takoj k b žarkom. Ti so prvim žarkom skoraj v vseh točkah popolnoma podobni; njihova hitrost doseže skoraj hitrost svetlobe, močen magnet ukrivi njihovo pot, toda v nasprotno smer in v veliko večji izmeri kot a žarke. B žarki nosijo s seboj negativno elektriko, izotako kot a žarki obstojajo b žarki iz neštetih malih drobcev, ki neprestano zapuščajo z neizmerno hitrostjo svojo radijevo domovino. Ti drobci pa niso helijevi atomi kot pri a žarkih, ampak so za neprimerno manjši. Oni nimajo materijelne podlage in obstojajo iz zelo koncentrirane električne energije. Dali so jim ime elektroni.

Tretja vrsta radijevih žarkov, takozvani g žarki se od prvih dveh bistveno razlikuje. Ta vrsta spada že v kategorijo svetlobnih žarkov in se v vseh svojih lastnostih ujema z znamenitimi Röntgenovimi žarki. Ti žarki imajo silno prodirno moč. Neovirano gredo skozi papir, usnje, meso, kosti in drobne kovinske plošče i. dr. Zdravilen vpliv radija moramo pripisovati v prvi vrsti Röntgenovim žarkom, ki imajo svoj izvor v največjem naravnem čudežu — radiju.

Ljubljana, 17. novembra 1921.

Dr. Fr. Čadež.

Ludwig van Beethoven

Filharmonično društvo v Ljubljani (ustanovljeno leta 1702.) je bilo do leta 1872 dostopno vsem slojem ljubljanskega občinstva. O kakšni nemški filharmoniji do leta 1872. ni bilo govora, temveč samo o ljubljanski filharmoniji. Prava umetnost se je gojila na tem zavodu in večkrat so se proizvajale slovenske pesmi. Res je, da je bil ta zavod v birokratičnih avstrijskih rokah, a priznati moramo, da je ta zavod deloval uspešno za naš godbeni naraščaj. Ustanovitev naše edinega slovenskega glasbenega zavoda, slavne «Matice», torej sega nazaj v leto 1702. Ljubljanska filharmonija je prenehala z ustanovitvijo «Matice», ker si je nadela nemški značaj in tako izgubila precejšnjo število članov, posebno zboristov. Naslednica slavne historije «ljubljanske filharmonije» je naša «Matica» in danes, ko govorimo o bivši filharmoniji, smemo smelo trditi, da govorimo o naši ljubljanski, torej slovenski filharmoniji.

Ko prelistam jubilejno izdajo te nemške filharmonije iz leta 1902, vidim debelo tiskano: Ludwig van Beethoven, častni član Filharmonije (ne nemške) v Ljubljani.

Čitam: Že leta 1808. se je mislilo podeliti Beethovnu častno diplomo, a zaupnik ljubljanske Filharmonije na Dunaju, dr. Smith, je odsvetoval z besedami: Beethoven ima ravno toliko osebnosti, kakor malo delazmožnosti.

Dne 15. marca 1819. se je odbor ojunačil ter odposlal Beethovnu častno diplomo. Že 4. maja je sprejel odbor sledeče zahvalno pismo:

Filharmoničnemu društvu
v Ljubljani.

Kot častni dokaz priznanja mojih malenkostnih zaslug na glasbenem polju, se mi je po magistratnem svetniku g. Tücherju izročila diploma častnega članstva Filharmonične družbe, ki vem visoko ceniti in hočem svoječasno pomenjenem gospodu odposlati cenjenemu društvu še eno neobjavljeno delo. Če me bo društvo potrebovalo, mu hočem biti na razpolago.

Filharmoničnemu društvu
vdani častni član
Ludwig van Beethoven.

Wien, 4. maja 1819.

V pismu se nam razodeva velika skromnost mojstra vseh mojstrov, največjega vseh godbenikov, ko imenuje svoje delovanje malenkostne zasluge za umetnost. Oblubljeno delo je pač samo mogoče VI. (F) simfonija, koja partitura ima pripombe, napisane z rudečilom osebno od Beethovna. Ta partitura se še danes nahaja v Ljubljani. VI. simfonija bi morala tvoriti glavno točko ljubljanskih koncertov. Hočem v kratkih potezah opisati to nevenljivo delo največjega mojstra.

VI. simfonija (F-dur) imenovana pastoralna, ima konvecijonelni program s scenami, vzetih iz življenja na deželi. — Doživljaji globokih in čarobnih prikazni v naravi so ga zbližali z Rousseaujevim naturalizmom. Program je Beethovnu temelj, na katerem zida njegova fantazija. Je začetek psihologičnega razmotrivanja, ki se razvija neodvisno od programa in jemlje iz fantazije duševno hrano. Ta program je Beethoven imenoval «izraz čustva».

Nekoč je dejal: «Če gledaš lepo naravo, se pomiriš» in «kako se veselim, da spet lahko diham med grmovji, gozdovi, drevesi in pečinami». V naravi je pozabil vse trpljenje, ker narava mu ni samo prijateljica, temveč boginja. V VI. simfoniji slika prikazni narave s najjavim premišljevanjem, z razposajenostjo ali z globokim verskim čustvom. Delo oživljajo anekdoti kakor: veselo življenje na deželi, nevihta, petje pastirja, prizor ob potoku. Pastoralna je zbog programa ena najbolj priljubljenih. O veliki masiviteti orkestra ni govora. Dinamični in koloristični učinki so vedno v novih barvah. Beethoven izraža več čuvstva kot slika.

V veselju življenja na deželi slišimo prvikrat humor iz Beethovnove duše. Grom prekine ples in krik na deželi, ker nevihta se bliža. Vse biti domov. Ko se oddalja, zjasni nebo. Prvi motiv, ki znači zmoto človeštva, se spaja v močni zahvalni koral. Sliši se petje pastirja, katerega rog prekine. Nežni glasovi gosel nas vzbujajo k nabožnim opazovanjem prirode. Beethoven se je večkrat posluževal motivov slovanskega značaja.

On ni opazoval narave z umetniškega vidika, temveč s filozofskega, saj okolica je bila vedno le relijef za čustva opazovalca. O VI. simfoniji je rekel: «Kdor je samo enkrat bil na deželi med priprostim ljudstvom, mora razumeti simfonijo brez komentarja.»

Bilo bi umestno, da bi prevzel pismo in partituro Beethovna ljubljanski muzej, kot najdragocenejši godbeni zaklad največjega mojstra, kot dokaz, kako je stara Ljubljana cenila godbenega velikana.

Lojze Herzog.

Drobiž iz umetniškega sveta

Simfoničen film.

Filmska družba «Astra» na Dunaju je producirala film, katerega je «komponiral» vodja družbe dr. Alfred Lampel na — Beethovnovo pastoralno simfonijo in na ta način napravil orkestru nekako optično spremljavo. Dejanje, pravijo, se vrši v najlepših avstrijskih alpskih pokrajinah. Bravo! Živio Beethoven v kinematografu!

Gledališke sablje.

Pred tednom dni so povabili Wiesbadenci člane Hanauskega gledališča v Frankfurt na gostovanje v drami «Carica». Frankfurčani so se prijaznemu povabilu odzvali in se z vso potrebno kramo odpravili na pot. Toda na meji so zagledali francoske «organe», ki so jim premetali vso prtljago in jim končno zaplenili vse častniške sablje, ki so spadale k opremi igralcev. Da se «Carica» v Wiesbadenu ni predstavljala, je jasno. Kako, če ni bilo sabelj?

Še nekaj — izmov.

Futurizem je danes stara mumija, da daizem je doživel in tudi taktilizem ni več nov, še bolj pa zenitizem, ki je že več kot eno leto na svetu. Pavel Hausmann je izumel nov izem. V čem obstoji to povsem novo razodetje, je še uganka. Hausmann v svojem manifestu samo grmi proti vsem dosedanjim izmom, proti destruktivni psihologiji in proti relativitetnim teorijam in grozi z novo umetnostjo, ki se bo imenovala z neznanim imenom prezentizem.

Hudožestveniki v Berlinu.

Dne 28. t. m. pridejo Hudožestveniki gostovat v Berlin, kjer bodo dajali «Strička Vanjo», «Tri sestre» in nekaj del Knuta Hamsuna. Berlinsko občinstvo je zelo navdušeno za Hudožestvenike, katere pozna še iz časov pred vojno, dočim jih v Pragi in na Dunaju nekam niso mogli razumeti in ni bilo pravega navdušenja zanje, kljub vsemu.

Schnitzler, Reigen in drugo.

Dne 15. t. m. je bila pred berlinskim sodiščem obravnava. Neki Brunner, berlinski vseučiliščni profesor umetnostne zgodovine, je ovadil ravnateljstvo gledališča, ker je uprizorilo Schnitzlerjev Reigen, ki je pohujšljiv. (Ewers: Ich nehme öfentliches Aergernisse daran!) Pred obravnavo so si skočili v lase kritiki, ki so bili poprej agitirali za ali proti Reigenu. Iz njihove živahne debate je nastal spopad in prijavili so nekaj tožb. Pri obravnavi je zahteval drž. pravdnik, naj se obsodita oba ravnatelja gledališča na štiri mesece zapora in vsak igralec, ki je nastopil v Reigenu, na tri mesece. Za Schnitzlerja menda ni zahteval nobene kazni. Končno so bili vsi oproščeni in berlinski «Evelinovci» so za blamažo bolj bogati. Pa je že tako: Ko prihaja svoboda, vzdiga tudi reakcija svojo glavo. «Mukarji» duhajo novo zarjo.

Ustanovitev ljudskega vseučilišča v Mariboru. V ponedeljek ob 20. uri se je vršila na mariborskem magistratu anketa o tem velevažnem predmetu. Sestanek je otvoril sklicatelj profesor Pavaj, ki je predlagal za predsednika župana Grčarja. Ta je izjavil, da bo mestna občina z vsemi razpoložljivimi sredstvi podpirala to institucijo in da je zlasti vprašanje lokalov že izven diskusije. Nato je okrajni glavar dr. Lanšič izjavil, da mu je uspelo izposlovati za ljudsko vseučilišče 20.000 kron podpore. V nadaljno debato so posegli dr. Škapin, dr. Boštjančič, dr. Reisman in drugi. Izvoljen je pripravljalni odbor, ki naj izdela natančen program ter izvrši potrebne korake, da se ta prepotrebna institucija kmalu oživotvori.

Umetniški dom v Zagrebu. Nekoliko prijateljev umetnosti se že dalj časa bavi z idejo, da se ustanovi v Zagrebu Umetniški dom, institucija, ki bi umetniškemu in intelektualnemu svetu služila kot zatočišče in shajališče. Ta dom naj bi razen prostorov, ki služijo umetnikom za koristno delo, imel tudi dvorano za izložbe, koncerte itd. Z gradnjo Umetniškega doma se baje v kratkem prične. Kot začasno shajališče umetnikov pa se priredi kavarna Medulić. Adaptacijska dela so že končana in se ta začasni Umetniški dom otvori dne 1. decembra.

Pevsko društvo «Smetana» v Jugoslaviji. Praško pevsko društvo «Smetana» se pripravlja za turnejo po Jugoslaviji. Turnejo nastopi v drugi polovici meseca marca ter bo prirejalo koncerte v vseh večjih mestih naše države.

Otvoritev gledališkega poslopja v Mariboru, ki je na novo urejeno, se vrši dne 30. t. m. s Cankarjevo satiro «Za narodov blagor».

Iz življenja in sveta

Landru brez konca

NJEGOV VLAK

odhaja od kolodvora «Invalidov» deset minut pred poldnem in je mnogo bolj napolnjen, ko katerikoli ekspres. Razume se, da s prvovrstnim občinstvom. Z njim potuje v današnjo Meko vse Francije, v Versailles, cela vrsta uradnikov, odvetnikov, porotnikov, žurnalistov, fotografov, risarjev in radovednežev, in še enkrat toliko radovednic. Vsi ti se vsak dan podajajo proti porotni dvorani. V njej se vsak dan razleže po mizah debeli kupi aktov. Vsa dvorana šumi in brni. Vse govori o tej pravdi, o njenih poročilih, slikah, dogodkih in o več ali manj duhovitih domislicah, ki so se posrečile obtožencu, predsedniku, porotniku, zagovorniku, žurnalistu ali radovednežu. Pogumne Parižanke vsak dan napolnijo Landrujev vlak. V njem poskuša marsikatera na brzu roku skleniti srčno znanje z vplivnim gospodom, ki bi ji lahko preskrbel vstopnico v razpravno dvorano.

Zvečer po razpravi se vsa množica vrača v mesto. Sedaj se prepirajo o dnevnih dogodkih. Ustanavljajo se nove stranke, stranka obtoženca, stranka državnega pravnika, stranka predsednika. Kakšne novice prinese jutrajšnja razprava? Landrujev vlak odide tudi jutri deset minut pred poldnem. Že danes je znano, da mu bodo morali priklopiti pet vagonov več.

RAZPRAVA.

Na porotniški mizi leži deset fotografij pomorjenih žensk. Nekatere kažejo stara lica, druge pa živahne oči, koketne frizure, smehljajoče ustne. Fotografije gredo od porotnika do porotnika. Potem gredo do žurnalistov in fotografov. Končno pridejo v vse ilustrirane liste. Pri nobeni tekmi lepotic ni bilo za ženske slike toliko zanimanja, ko za teh deset nesrečnih žrtev. Včeraj so postavili v sodno dvorano celò pohištvo ene umorjenk, da pokažejo porotnikom in tudi občinstvu, kakšen je tisti dobiček, ki je gnal obtoženca v zločin. Občinstvo opaža, da se je v teh dneh, odkar traja pravda, obtoženec že zelo spremenil. Nič več se ne drži tako ravno, nič več ni tako pomadiziran, kakor prvi dan razprave. Njegovi lasje na tilniku (drugje jih več nima) niso več tako skrbno počesani in poškropljeni z dišavami, suknju in hlače nimata več tiste likalnikove svežosti, kakor prvi dan. Obtoženec je utrujen, lice mu je še vedno sveže, oko sijajno, z nezmanjšano pozornostjo sledi razpravi ter se često nepričakovano dvigne, napravi eno svojih že proslulih visokih kretenj ter odbija z zavidanja vredno pozornostjo duha razne često nepričakovane napade. Ni dvoma, mož je uganka, njegova psihologija vredna študija strokovnjakov. Zato tudi ni čuda, da vzbuja *problem Landru* ne le med pravniki in psihologi, marveč tudi v najširših krogih toliko zanimanja.

OBČINSTVO.

Za moža s temi sposobnostmi, za obtoženca, ki tako obvlada vsako kretnjo, ki tako metodično in premišljeno zavrača očitke in ki se zna s toliko ostroumnostjo in duhovitostjo izvijati vsakemu neprijetnemu vprašanju in položaju, za tega prvovrstnega akterja drame in družbe, nepričakovano došlega iz takozvanih nižjih slojev, se iz mnogih razlogov zanima gledališče ter družabni veliki svet in polsvet. Razpravna dvorana je postala zbirališče vse prvovrstne elegance velikega Babilona ob Seini. Dvorana je premajhna za vso to družbo. Najelegantnejše dame pa se ne zadovoljujejo več s študijem vsega tega, kar jim obtoženec nudi. V osmih dneh razprave so se pojavljale v razpravni dvorani vsaki dan v drugačnih novih toaletah, klobukih in čevljičkih. Kakor je *gledališka predstava Landru* pred sodiščem pričela družabno slabotno, tako se njen pomen dviga od dne do dne in obeta, da se razvije za nekaj dni v velik družabni dogodek, čigar posledice zadenejo, ko poteče tempus utile, celo žensko modo na Terazijah, na Zrinjskem trgu in v Tivoliju. Človeštvo, trepetaj!

NOVINE, NOVINE...

Landruja so ustvarile novine. One so mu bile orožje. Duhoviti «trgovec s pohištvom» je našel svoje žrtve v «malih oglasih», z njimi je iskal novih zvez, žrtev in prilik. Novinarstvu se ima pa tudi zahvaliti, da se je ta njegova sicer ne vsakdanja, vkljub temu pa navadna morilska zadeva razvila v velik dogodek, ki se ga udeležuje vsa množica naroda in kmalu že tudi ves takozvani inteligentni svet, ki čita dnevne liste. Afera Landru, pred dvema letoma sestavina policijske kronike, je včeraj že bila last najboljše pariške družbe, jutri pa utegne postati svetovna.

Časopisje je zavzelo polovico razpravne dvorane. Več ko sto novinarjev beleži svoje zapiske. Več ko petdeset risarjev in fotografov hlasta po poedinih prizorih ali karakterističnih tipih. Ko se razne mlade in stare glave nagibajo nad popirjem, včasih skoro izgleda, kakor da si zašel k vseučiliškemu predavanju, kjer si poslušalci beležijo, kar treba vedeti. Elegantno rjavo dekle pa skače med sedeži, čim dvigne novinar šop popisanih listov, mu jih odvzame ter odnese v sosednjo sobo, kjer je pripravljenih dvanajst telefonskih celic, naravnost zvezanih s središnjim pariškim telefonskim uradom v Passyju. Najnovejši obtoženčevi odgovori tako hite sveži v redakcije in rotacije. Zvečer te pa skoraj prevrnejo vriščeči dečki, ki drve po bulvaru mimo tebe in tenko vpijejo: «L'Intran..., La Presse., Le Soir, Excelsiooor, La Liberteeeé, najnovejše iz Versaillesa, Landruuu! Ko so sklepali v Versaillesu mir, so pokupili Parižani manj večernikov, ko sedaj. Tako se pише gradivo za najnovejši roman bodočnosti. Tako teče reka žive literature, slikovite, ironične, skeptične, lirične, humoristične in vedno živahne, da se v njej potaplja cenjeni bralec brez pomoči in brez moči. Tako se ustvarja na ulici brez črnih talarjev in brez zapriseženih porotnikov končna in odločilna sodba onih, ki nikdar ne priznajo svojih zmot in ki vedno vedo vse najboljše. Ustvarja se javno mnenje.

ŽIVLJENJE EKSPREDSEDNIKA WILSONA.

Kakor poročajo iz Washingtona, se Amerika zelo interesira za življenje bivšega predsednika Wilsona. Woodrow Wilson je danes pravzaprav invalid, ker je deloma ohromel, toda kljub temu se on še vedno rad bavi s praktičnim življenjem. Piše, a razen tega je skupno z bivšim državnim tajnikom Colbom otvoril odvetniško pisarno. Prevzema in rešava sam svojo pošto, katera je često zelo voluminozna, odgovarja hitro, posebno onim osebam, ki ga sprašujejo o njegovem zdravju in delovanju, sicer zelo poprosto in debatira samo z ozkim krogom svojih prijateljev. Sestaje se tudi s prijatelji svojega svetovnega naziranja in jim daje nasvete v političnih vprašanjih. Tako je nedavno tega imel dolga posvetovanja z demokratskimi senatorji zaradi zakonskega projekta o miru z Nemčijo.

Popoldne se vozi Wilson z avtomobilom na izprehod. V sobotah zvečer obiskuje navadno gledališče. Tu mu dnevni obiskovalci gledališča prirejajo običajno ovacije, katere ga vidno zelo vesele. V svojo pisarno hodi navadno peš, debatira sam s svojimi klienti in kaže velik interes za vsa vprašanja, na katera mora dati kak nasvet. Že često je izjavil svoji okolici, da je s tem življenjem popolno ma zadovoljen, samo da more živeti po svoji volji.

OD PROSTAKA DO MARŠALA.

Angleška memoarska književnost se je obogatila za zelo zanimivo knjigo, za memoare sira Williama Robertsona, ki je iz navadnega vojaka postal maršal. Robertson je po vsej Angliji priljubljen radi svojega krepkega značaja in strategičnih sposobnosti. William Robertson je menda edini maršal angleške vojske, ki je pričel svojo karijero kot priprosti vojnik. Bil je sin siromašnih staršev, ki niso imeli niti toliko sredstev, da bi svojega sina izšolali. Zato se je William po dolgem obotavljanju odločil, da gre v vojake. Tako bi bil vsaj preskrbljen s stanovanjem in hrano in ne bi bil star šem v breme. S tem je bila usoda mladeniča odločena. Šel je v vojake, marljivo služil in se pridno učil. Ko je imel 17 let, je postal kaplar. Imetelica njegovega polka je bila kraljica Viktorija. Kljub veliki marljivosti pa je vendar mislil, da ne bo vzdržal, ker se ni popolnoma strinjal z načinom vojaškega življenja. Leta 1877. je odšel prvič na vojaške vaje s težkim telečnjakom in vročo kapo na glavi. Potil se je strašno, tako da se mu je vojaški stan prikupil. Polagoma pa se je vendar privadil, postal je častihlepen in ljubosumen na vse, ki so napredovali. Leta 1888. je postal častnik, nakar se je pričel pridno baviti z naukom in se učil zlasti jezike. V kratkem času je obvladal pet tujih jezikov. Vsi so se mu čudili, zlasti pa njegov polkovnik, kateremu je posebno ugajalo, da se je učil tudi turščine. Leta 1895. je bil najstarejši poročnik v vojski, devet let pozneje pa že polkovnik. Drugi častniki so dobivali denar od doma. William ni mogel nikdar računati s tem. Pač zelo neprijetno za mladega častnika. V svojih spominih se sam pritožuje, da je moral v Indiji piti vodo, dočim so si njegovi tovariši privoščili veselo večerc. Niti toliko denarja ni imel, da bi si mogel nabaviti tobaka. In tako je bil priseljen, da je v času, ko so drugi pili, jedli, jahali in igrali tenis in hodili na lov, sedel doma in se učil. Nič čudnega torej, da je hitro napredoval in postal končno maršal, eden prvih oficirjev angleške armade.

SAMOMOR PRED MRTVAŠNICO.

Pri berlinskem delniškem društvu za proizvajanje anilina je bil zaposlen tudi trgovec Rikard Teidner. Bil je zaročen z lepo gospodično Jerico Fischer, ki se je nekega dne v svojem stanovanju zastrupila z morfijem. Teidner je hotel v mrtvašnico, a so bila vrata zaprta. Očividno je bil zaradi samomora njegove neveste silno razburjen, ker je v nevoznosti, da ni mogel do nje, potegnil samokres in se ustrelil pred vrati mrtvašnice.

BENETKE SE NE SMEJO MODERNIZIRATI.

V beneškem občinskem svetu so sklenili, da se zgradi modern most, ki bi spajal otoke na lagunah. Zaradi tega sklepa se je vršilo na Palatinu v Rimu veliko zborovanje, na katerem je občinstvo najenergičneje protestiralo proti temu, da bi se «moderniziralo» mesto, ki je brez primere na svetu. Vsi umetniki in literati so se pridružili protestu vsled česar bo sedaj beneški občinski svet svoj prvotni sklep preklical.

DEVIŠKA VRATA V NEBRASKI.

Amerika je v resnici čudovita dežela, v kateri je vse mogoče. Poslušajte! Mladi farmer Tracy Gillis je bil star 33 let, ko je prvikrat videl — žensko. Njegov oče je bil namreč razočaran, ker ga je njegova žena zapustila takoj po porodu. Zato je otroka hermetiški zaprl na svoji farmi od ostalega sveta, tako da celih 33 let ni videl nobene ženske. Tedaj pa je oče umrl. Tracy si je napolnil denarnico in odšel v mesto Omaha. Tu je doživel celo vrsto razočaranj: železnice, novine, trgovine in — ženske, kar mu je bilo vse poprej nepoznano. Najbolj se je čudil seveda ženskim bitjem. Vrnil se je domov, pripravil vse potrebno in potem sporočil svojim prijateljem in znancem, da bo v kratkem obogatil svojo farmo za živega vrščička, lepo ženščico. Narava pač vedno napravi svoje.

SPOMENIK CEZARU LOMBROSU

Te dni so odkrili v Veroni, njegovem rojstnem mestu, spomenik Lombrosu. Izdelal ga je turinski kipar Leonardo Bistolzi. Odkritju spomenika so prisostvovali delegati 23 narodov, Italijanski državni odvetnik Berenini je imel dolg govor, v katerem je proslavljal Lombrosa kot «apostola miru in pravičnosti». Prečitani so bili brzojavi in pisma tujih vlad, vseučilišč, pisateljev in literatov.

Zahtevajte
v
kavarnah, gostilnah,
hrvnicah in javnih
lokalih
„JUTRO“

Za Miklavža kupujte knjige Tiskovne zadruge

v Prešernovi ulici nasproti glavne pošte.

Dular & Fabiani veletrgovina z manufakturo.
Zaloga: Skladišče Balkan, Ljubljana.

Proda se

rabljena, dobro ohranjena

2/2 skopčana lokomotiva

z normalno kolotečino, 36 m² površine ogrevanja, 1230 kg vlečnosti pri 12 km hitrosti. Ponudbe se naj vpošljejo pod **„60 PS"** na upravništvo „Jutra". 1951

1661

V trgovini

O. BERNATOVIĆ

Mestni trg 5

se dobe še po jako nizki ceni:

moške obleke	od	650	K naprej
Raglani	„	1100	„ „
moške hlače	„	150	„ „
damski plašči	„	550	„ „
damski kostumi . .	„	600	„ „
damske mod. obleke	„	900	„ „
damska krila	„	300	„ „
in kožuhovina	„	300	„ „

Vse te stvari so na ogled o vsakem času.

FIAT | **FIAT**

AUTOMOBILI

Glavno zastopstvo: O. ŽUŽEK

Ljubljana, Sodna ulica 11 — Tel. interurb. 481

FIAT Wien - Turin **FIAT**

Medić, Rakovc & Zankl

prej A. Zankl sinovi.

Tovarna kemičnih in rudninskih barv ter lakov.

Centrala: Ljubljana. D. z o. z. Skladišče: Novisad.
Brzojavi: Merakl, Ljubljana. Telefon: 64.

Emajlni laki. Pravi firneš. Barva za pode.

Priznano najboljša in zanesljiva kakovost: barve za obleke, vse vrste barv, suhe in oljnate, mavec (Gips), masteneo (Federweiß), strojno olje, karbolinej, steklarski in mizarski klej, pleskarski, slikarski in mizarski čopiči, kakor tudi drugi v to stroko spadajoči predmeti.

„MERAKL". Lak za pode. „MERAKL". Linoleum lak za pode.
„MERAKL". Emajlni lak. „MERAKL". Brunoline.

Ceniki se začasno ne razpošiljajo!

Zadruga za klavno živino proda ves svoj inventar

mize, stole, veliko blagajno i. dr.

najvišjemu ponudniku na javni razprodaji. Ta bo **v torek 29. t. m. ob 4. uri popoldne na Mestnem trgu št. 2 v pritličju na levo.** 1928

V nedeljo

prevzamem

bivšo Petanovo gostilno

v Spodnji Šiški

ter vljudno vabim vse moje dosedanje kakor tudi nove goste, da se prepričajo o pristnosti mojih dobrih vin in izbornosti moje kuhinje.

KAROL CIGLAR,
bivši gostilničar pri «Malem Triglavu» poleg drž. kolodvora. 1932

PETROLEJSKE VRČE

z ali brez zabojev, **kupi** vsako množino po najvišji ceni **HROVAT & KOMP.,** Ljubljana, Vegova ulica 6. 1841

Dr. Fran Virant

asistent dermatološk. odd. splošne bolnice, ordinira redno od 2.—3. za kožne in spolne bolezni.

Ljubljana, Miklošičeva c. 18/II., na oglu Sodne ulice. 1895

Parketne deščice

iz slavonskega hrasta dobavljam v vsaki množini in pokladam najceneje. 1866

Tel. št. 513. **Jos. E. Puh** Tel. št. 513.
Ljubljana, Gradaška ulica št. 22.

Kupijo se:

Vsakovrstni stroji in orodje, tudi že rabljeno, za mehanično stroko. Sivalni, pisalni in razni stroji, dvokolesa. 1761

F. BATJEL, Ljubljana,
Zvonarska ulica št. 1.

Obvestilo.

Obveščava cenj. odjemalce in p. n. občinstvo, da sprejemava nova dela in popravila po najnižjih cenah. Getovi čevlji v zalogi. **Turistovski čevlji domačega izdelka.** 1628

Ant. in Jož. Brajer-Kapelc
Ljubljana, Turjaški trg (Breg) št. 1.

Gradbeno podjetje

ing. Dukić in drug

Ljubljana, Resljeva cesta 8.
se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela. 1654

MAJKE!

Zahtevajte povsod samo

MOKO ZA OTROKE

Salabra

1 škatola K 36·—

Najboljša hrana za dojenčke!

Zelo olajšujoče sredstvo za bolne na želodcu, rekonvalescente in osobito za prematno hranjene ter v obče slabe osebe vsake starosti.

DOBI SE POVSOD.

Tovarna kemičnih predmetov hrane
„SALUBRA" D. D. ZAGREB
Bakačeva ul. 23. telefon 7-91.
Tvornica: NOVA GRADIŠKA

1850

Ustanovljeno 1866

Dvojno čiščeno češko posteljno perje in puh

C. J. HAMANN

Mestni trg 8. 1635

Ustanovljeno 1866

1924

Razglas.

V pisarni uprave dravske artilerijske delavnice v Ljubljani in na Ljubljanskem polju se bo vršila **27., 28., 29., 30. in 31. decembra 1921.,** vsakokrat od navedenih dni **ob 8. uri** javna ustmena dražba za prodajo

48 avtomobilov in 1 električnega priklopnega voza.

Vsak avto se proda posamezno najpovoljnejšemu ponudbeniku.

Pogoji za to dražbo se lahko ogledajo v upravi dravske artilerijske delavnice (topniški arsenal) v Ljubljani, avtomobili pa, ki se bodo prodajali, na Ljubljanskem polju, vsaki dan do dneva dražbe med uradnimi urami.

Vsak dražbenik položi pred dražbo kavcijo, in sicer:

a) Podaniki kraljevine SHS 5 % od označene početne vrednosti za dražbo za vsaki avtomobil in

b) inozemci 10 % od označene početne vrednosti za dražbo za vsaki avtomobil.

Kavcije onih dražbenikov, kateri so izlicitirali vsaki posamezni avtomobil, se zadržijo do rešitve dražbe, ostale pa se vrnejo takoj.

Pozivljajo se vsi interesentje, da prisostvujejo tej dražbi.

Iz pisarne komande dravske diviziljske oblasti I. br. 4637 v Ljubljani.

I. jugoslovanska tovarna za gumbe in kovinske predmete

d. z o. z. 1636

Izdelki: Roženi in umetno roženi gumbi (znamka «Galalith»), **ustnjaki za smotke, pipe in čibuke, svalčice, gumbi iz biserovine** (Perlmutter) **za perilo. Držaji za palice in dežnike iz naravnega roga.**

Telefon št. 5. Bančni konto:
Obrtna banka, Ljubljana.
Poštni ček. št.:
Slovenska Bistrica.

Ivan Zakotnik

Telefon lj. 379. **mestni tesarski mojster** Telefon lj. 379.

Ljubljana, Dunajska cesta 46.

Vsakovrstna tesarska dela, kakor: **moderne lesene stavbe, ostrešja za palače, bliče, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla, stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje itd.**

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

Parna žaga. 1631 30 **Tovarna furnirja.**

COSULICH-LINE

(prej Austro-Amerikana)

TRST-AMERIKA

prevaža potnike v New-York redno trikrat, v južno Ameriko po enkrat mesečno. — Pojasnila in prodaja voznih listkov

Simon Kmetec 1631

glavni zastopnik za Slovenijo v Ljubljani, Kolodvorska ulica 36.

Prometni zavod za premog

d. d.

v Ljubljani

prodaja

iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanški in trboveljski premog

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

I^a čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: 1664

Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Hunska ulica 19.

Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani

Domače vesti

* **Dar kralju Aleksandru.** Društvo «Marjan» v Splitu je poslalo kralju A l e k s a n d r u v dar elegantno opremljen album z umetniškimi fotografijami z Marjana. Enak album se je poslal ministru dr. Krizmanu v znak zahvalo. Album je vezan v platnice, katere je po narodnih motivih izdelal slikar Tomaseo.

* **Sprejemi pri pokraj. namestniku.** V pondeljek dne 28. novembra in v sredo dne 30. nov. pokrajinski namestnik gosp. Ivan Hribar ne bo sprejemal strank, ker se v pondeljek odpelje k okrajnemu glavarstvu v Logatcu, v sredo pa k okrajnemu glavarstvu v Litiji.

* **Poslanec Etbin Kristan** se je vrnil iz Amerike v Ljubljano.

* **Poročil se je** v Mariboru g. Božidar Borko, urednik «Tabora» z gdč. Marijo Bailer iz G. Radgone. Iskrene čestitke!

* **Smrtna kosa.** V Bukovici nad Škofjo Loko je umrl v starosti 60 let Gregor D o l e n c, mlinar, trgovec in posestnik, bivši predsednik krajnega šolskega sveta in občinski svetovalec. — V Ljubljani je umrl bivši vodja mestne policijske straže Josip H e r c o g, na Dunaju pa gospa Julija S o k l i č iz Ljubljane.

* **Celjski pešpolk** se je vrnil v četrtek, dne 24. novembra z madžarske meje v Celje.

* **Potovanje v področju naše kraljevine.** Potujoče občinstvo se opozarja, da za potovanje v področju Jugoslavije sicer ni treba nikakega formalnega dokumenta policijske oblasti, vendar je vsaka oseba dolžna, da se na zahtevo policijskega organa izkaže z legitimacijo kakršnekoli vrste, ki pa mora biti taka, da se lahko veruje njeni pravilnosti.

* **Ljubljana in kultura.** Proslava enega največjih duševnih veljakov, enega najboljših čeških mož. Proslavitelji, idealisti čakajo in čakajo. Ljubljane, ki je drla v cirkus, ko sta se atleta metala, ni. Tudi «kulturni delavci», ki bi se vsi od slavljenca še lahko kaj naučili, so izostali. Prestaviti bi morali Unionsko klet v slavnostno dvorano, potem bi se morda kulturna proslava posrečila. Svinja sedlo Ljubljana pa kultura!

* **Objava.** Izdajatelj «Pondeljka» nas naproša, da objavimo, da «Pondeljek» zaradi tehničnih težkoč jutri ne bo izšel. Zaradi mezdnega gibanja tiskarskega osobja odpade nadurno delo in je zato nedeljsko nočno delo nemogoče.

* **Laž ima kratke noge.** Včerajšnja «Jugoslavija» piše, da se je obravnava v tiskovni pravdi med g. Peskom in našim odgovornim urednikom g. Jelencem radi tega preložila, ker je g. Jelenc «neznano kam izginil» in mu sodnija ni mogla izročiti pozivnice za obravnavo». Kdor si je osmelil napisati to notico, vedoma laže. Resnica je namreč, da je naš urednik bil redno povabljen na razpravo, da se je pa razprava preložila na sporazumen predlog obeh zastopnikov radi tega, ker preiskava, ki teče proti g. Pesku, radi pregreška po § 104. srbskega kaz. zakona in radi pregreška po §§ 88. in 89. zadružnega zakona še vedno ni končana.

* **Fašistovski obisk v barkovljanskem «Narodnem domu».** V pondeljek zvečer so vdrli tržaški fašisti v prostore «Narodnega doma» v Barkovljah, kjer je imelo pevsko društvo «Adrija» pevsko vajo. Razbili so nekaj omar in pometali pevcem note s pultov. Ko so spoznali svojo zmoto (iskali so baje komuniste), so nadaljno «kulturno» delo ustavili in zapustili prostore.

* **Gradbeno gibanje v Zagrebu.** V Zagrebu je gradbeno gibanje zelo živahno. Od početka letošnjega leta pa do 15. novembra 1921, je izdal zagrebški stavbeni urad naslednja gradbena dovoljenja: 22 trinadstropnih, 13 dvonadstropnih, 62 enonadstropnih in 135 pritličnih hiš; nadalje za 49 prizidav, za 1 tovarno, za 1 skladišče in za 1 obrtno poslovalnico. Pripravljenih je razen tega mnogo prezidav, novih dvoriščnih zgradb, 12 barak in 136 adaptacij.

* **Otvoritev realne gimnazije v Sinju.** V Sinju v Dalmaciji je bila na svečan način otvorjena realna gimnazija. Mesto je bilo v zastavah. V gimnazijo se je doslej vpisalo 117 dijakov.

* **Ruski ženski internat v Jugoslaviji.** Ministrstvo za prosveto je dovolilo, da se v Veliki Kikindi ustanovi ruski ženski gimnazijski internat.

* **Brezplačna biblioteka za slepe vojake.** Uprava zavoda «Dom slepih» v Zemunu, kateremu načelu je g. Veljko Ramadanović, ki je svojedobno ustvaril našo abecedo za slepce, izdaja sedaj «Brezplačno biblioteko za slepe vojake». Te dni sta bila dovršena dva zvezka «Uspomene iz rata» in izbrani spisi Engelberta Gangla za slovenske slepce. Uprava «Doma slepih v Zemunu daje te knjige brezplačno vsem slepim, ki so se naučili čitati.

* **Rudarska šola v Celju.** Minister za šume in rude je imenoval Andreja L o r k a r j a za kontraktualnega profesorja pri upravi rudarske šole v Celju.

* **Slovensko obrtno društvo v Celju** je razpravljalo na svoji zadnji seji o vprašanju obrtne razstave v Celju leta 1922.

* **Evangeljska cerkvena občina.** V nedeljo dne 27. novembra ob 6. uri zvečer predava gospod župnik H. Lange o Matiji Claudiju; «kako je umel živeti». Predavanje se vrši v evangeljski cerkvi.

* **K društvenem večeru sekcije** Ljubljana Udruženja jugoslovanskih inženjerjev in arhitektov dne 26. t. m. imajo pristop tudi po društvenikih vpeljani gosti.

* **Tatvina po hotelih.** Po raznih hotelskih prostorih v Sloveniji se je v zadnjem času pojavljal dobro oblečen «gospod», ki je zahteval lepo opremljeno sobo, potem pa izginil brez sledu, z njim pa je izginilo vselej tudi hotelsko perilo. Tako je prišel početkom novembra v ljubljanski hotel «Union» približno 20 let star moški okroglega obraza, elegantno oblečen, ter zahteval «lepo sobo». Vpisal se je: Ivan Starši, mesar iz Sevnice. Odnesel je za 5000 kron perila in druge oprave. Na enak način si je v Celju v hotelu «Balkan» prisvojil za 1600 kron perila, v Litiji v Sribarjevi restavraciji in pri Elsnerju pa za 1000 kron. Franu Planincu v Konjicah je mimogrede odnesel perila za 800 kron. Kakor se je poizvedelo, se je elegantni tat dne 20. novembra s polnimi kovčki odpeljal proti Zagrebu.

* **Redek lovski plen.** V Bukovici nad Škofjo Loko je v zadnjem času napravil mnogo škode divji maček, ki je kradel kokoši in jajca. Tamošnji cestar Kankelj je nastavil past in ujel se je izredno velik — divji maček, katerega je potem Kankelj ustrelil. Maček je posebno lep eksemplar, ki je tehtal 25 kilogr.

* **Tvornica keksov in prepečencev.** Bizjak & drug v Rogaški Slatini je odlikovana z nazivom: Kraljevi dvorni dobavitelji. V kolikor nam je znano, je to p r v a slovenska tvornica, ki je prejela ta odličen naslov.

* **Filatelisti!** Gospod F. V a l i č nalazi se v Ljubljani te imade rijetkih SHS kao i jubilarnih 29 listopada 1918 znamake. Pošto isti vstaje samo danas i sutra u Ljubljani to nemojte propustiti priliku, da ga posjetite, jer on jedini imade ovih vrsti Jub. znamaka. Ova zgodu nadamo se, da će moći filatelisti upotrjebiti i g. F. Valiča u hotelu «Slon» posjetiti. Upitati se kod vratara.

Dopisi

DRAVOGRAD.

Naš agilni «Sokol» se razvija in deluje prav dobro. Dne 5. decembra priredi «Miklavžev večer» z zelo obširnim sporedom.

Tudi naše ženstvo se je probudilo k organiziranemu delu.

Kolo jugoslovanskih sester priredi dne 11. decembra veselico z igro in prosto zabavo. Da naše ženstvo tako marljivo deluje, je glavna zasluga naših zavednih učiteljic. Le tako naprej in kmalu pride čas, da rešimo še zasužnjene brate in sestre onostran začasnih mej.

Ob tej priliki svetujemo tudi policijskemu agentu g. P., naj že vendar enkrat neha s svojim zabavljanjem na narodne delavce. Pomisli naj, da ni več avstrijski c. kr. orožnik, sicer bomo napeli druge struje.

PREVALJE.

Ljubljanska «Jugoslavija» z dne 17. t. m. priobčuje dopis, da so vsa društva v Mežiški dolini v razpustu — radi premestitve sodnega sluge Bezjaka v Gornjo Radgono. Resnica je pa, da nobeno društvo Bezjaka ne pogreša. Sluga Bezjak je bil res član nekaterih društev, nima pa za nje nobenih zaslug. Kot sluga je bil nezmožen, povrh pa tako predrzen, da se je hvalil po prevaljski okolici, da je nastavljen pri sodišču kot sodni kanclist in da je imenovan in premeščen v Radgono kot sodni kanclist. Dopisnik «Jugoslavije» želi sedaj, da se Bezjaka premesti nazaj — na državne stroške ter zlorablja narodna društva Mežiške doline za nekak apel na višje deželno sodišče. Ta društva o tem ničesar ne vedo! G. Bezjak naj lepo ostane v Radgoni, naj se poboljša in potrudi z marljivostjo doseči, da bo vreden svojega mesta. Kar se pa tiče Bezjakovega naslednika, moramo povdarjati, da je priden, zaveden slovenski fant, kateri je zadobil svoje telesne hibe na Koroškem, ko se je bojeval za Jugoslavijo.

TRŽIČ NA GORENJSKEM.

«Slovenec» št. 263 z dne 18. t. m. predbaciva nekaterim tržiškim fantom, ki ne marajo biti klerikalnega mišljenja, sorodstvo s Kovorjani, ker se tam baje radi malo zlasajo. — Kako pa se godi na strogo klerikalnih prireditvah? V nedeljo, 20. t. m. je imela klerikalna «Obrtna zveza v Tržiču» svojo veselico. Seveda se je ta vršila v klerikalni gostilni. Udeleženci veselice so bili sami nenaprednjaki. In na tej prireditvi se je vnel boj, tekla je kri, šipe so pokale, kozarci drobili: pravcata bitka. Energičnemu nastopu gosp. stražmojstra, ki je, naprošen od gostilničarja, čakal v kuhinji, kdaj izbruhne kaka rabuka, se je posrečilo napraviti red. Upamo, da se mu bo tudi v bodoče obnesla njegova metoda, da to pretepanje ne pride v «modo» in da bo zavladal zopet mir v trgu.

Mi nismo imeli še nikoli pripravljene asistence na prireditvah; klerikalci pa, ki poznajo svoje ljudi, so zviti in previdni. Vsi v duševnem sorodstvu vedo že naprej: boj bo!

Zato svetujemo «Slovencu», naj od sedaj naprej pusti Kovorjane pri miru in posveti vso svojo pozornost delu Tržiča, kar ga je onkraj mostu, ki pelje proti farovžu. Tam ima še zelo veliko vzgojnega dela. Ako doseže uspeh, bo njegov trud obilo poplačan.

Proslava dogradnje palače Ljubl. kreditne banke v Ljubljani

Ena najponosnejših stavb Jugoslavije, palača Ljubljanske kreditne banke v Ljubljani, je bila dograjena v soboto. Projekt za stavbo, ki je dograjena po najmodernejšem načinu in katere notranja ureditev odgovarja vsem modernim potrebam velebanke, je izdelal znani češki arhitekt Fran K r a s n y v Pragi, vodstvo pa je bilo v rokah češkega stavbenika, arhitekta Vaclava N o v e g a. Gradnja impozantne petnadstropne palače je bila poverjena stari, znani stavbeni tvrdki G. Tönnies v Ljubljani, ki je posvetila vse svoje, v 70 letih pridobljene izkušnje za čim boljšo izvedbo dela. Načrte in statistične proračune za železobetonske konstrukcije pa je izdelala na novo osnovana tvrdka «Obnova» v Ljubljani.

Naj navedemo samo par številk o velikosti palače: Ploščina v suterenu znaša 2393 m², kleti pod suterenom 515 m², prizemlje 2063 m², v petem nadstropju 1591 m². Stavba ima torej šest nadstropij nad zemljo, vrhu tega pa še nadzidek v obliki oktogona, visok 4 m. Pod zemljo ste dve nadstropji, najnižja točka je 8.80 m pod zemljo. Razven poslovnih prostorov banke so še prostori za par večjih stanovanj in za trgovska podjetja, stanovanja za uradnike-samce, velika kavarna, bar in prodajalni lokali. V stavbi bo lastna električna centrala, centralna kurjava in ventilacija, pnevmatična pošta in potrebno število dvigal. Za bančne uradnike je določena posebna restavracija v petem nadstropju. Za promet v posamezna nadstropja bodo poleg dvigal služila še tri velika stopnjišča. Pod glavnim prostorom banke, ki se nahaja nasproti glavnega vhoda, sta izdelana v prvi kleti dva velika tresora, največja v naši državi. Zasigurana sta proti vsaki tatvini in ognju z najmodernejšimi napravami.

V naslednjem se hočemo ozreti samo na do sedaj izvršeno delo. Notranjo izvedbo bomo opisali pri dogotovljenju zgradbe. Kako ogromno delo je bilo izvršeno v kratkem času, naj govore številke. Izkop zemlje je znašal 10.093 m³ in se je porabilo za odvoz okoli 14.000 vozov. Izkopanje je pričelo 17. avgusta 1920. Za temelje in zidovje I. in II. kleti, ki je izvedeno v betonu in je deloma armirano z železnimi tračnicami, je bilo potrošeno 3551 m³ betona in 103.520 kg železnih tračnic. Betoniranje temelja je pričelo dne 24. septembra 1920. Vsled poznejše izpremembe načrta se je morala zgraditi še druga klet. Ta izprememba je zahtevala mnogo dela, časa in pažnje, ker je bilo treba gotove dele obvarovati vsake škode in varovati življenje delavcev. Vkljub temu se je že dne 7. februarja posrečilo izvesti železobetonski strop nad centralnim ležiščem v drugi kleti. Dne 28. aprila je bil položen že temeljni kamen v prizemlju pri vhodu v bančne prostore. V tem času je sledila stavka, ki je trajala do 18. maja, vsled česar je nastalo vprašanje, ali bo zgradbo mogoče spraviti še letos pod streho ali ne. Dne 13. junija je pričelo betoniranje železobetonskih stropov nad prvo kletjo. Delo je potem hitro napredovalo. Dne 25. avgusta je bil zgrajen strop nad I., dne 15. septembra nad II., dne 3. oktobra nad III., dne 20. oktobra nad IV. in dne 14. novembra nad V. nadstropjem, ki je bilo dovršeno dne 23. novembra. Skupno je bilo izvršeno 12.515 m² železobetonskih stropov, izdelanih nad zemljo po posebni konstrukciji «Obnove». Za to delo se je porabilo okoli 3800 m³ grušča, 294.327 kg železa, cementa 1,434.7000 kg, opeke 1,609.200 kosov. Delavcev je bilo povprečno 240 na dan, med njimi samo 20 inozemcev, a še ti Slovani. Vsi ostali so bili iz vseh pokrajin kraljevine, največ iz Slovenije.

Gradbeno podjetje upa, da bo delo tako napredovalo, da bo stavba do zime 1922. popolnoma dogotovljena in izročena uporabi. Ž njo dobi Ljubljana največjo stavbo v Jugoslaviji, na katero bo lahko ponosna.

Svečani trenotek dogradnje stavbe do ostrešja je ravnateljstvo Kreditne banke kakor tudi Stavbeno podjetje proslavilo na najdostojnejši način. Okrasilo je stavbo zunaj in znotraj z jugoslovanskimi zastavami in zelenjem. Raz pročelja je vihrala tudi češkoslovaška zastava. Ob 15. uri je ob veliki udeležbi občinstva v V. nadstropju, s katerega je krasen razgled na vse strani, zaigrala godba dravske divizije, katere zvoki so odmevali po vsem mestu. Ob pol 16. uri je sledilo pogoščenje delavstva z jedjo in pijačo. Ravnatelj Stavbenega podjetja, g. Emil T ö n n i e s, je imel pri tej priliki nagovor, v katerem se je zahvalil vsem onim, ki so delali na stavbi, posebno stavbeniku g. N o v e m u, stavbeniku g. P r e h s u iz Sarajeva, inž. g. S t e i n w e n d e r j u in višjemu polirju g. Ž i g o n u, zlasti pa zbranemu delavstvu, ki je s svojo marljivostjo omogočilo dogradnjo stavbe. Med zvoki godbe v bančni dvorani je zavladalo potem najveselejše razpoloženje. Ravnateljstvo Kreditne banke je s pogostitvijo najlepše pokazalo, da zna ceniti zasluge delavstva za stavbo. Imenom ravnateljstva Kreditne banke se je nato v vodstveni pisarni zahvalil podpredsedniku banke, gosp. dr. Karel T r i l l e r, vodstvu in vsem uradnikom in uradnicam za njih požrtvovalno delovanje, nakar jim je g. nadupravitelj N e b e n f ü h r e r razdelil nagrade. Tudi delavstvo je dobilo poleg običajne mezde še posebno nagrado.

Gospodarstvo

Dr. Franjo Zižka.

Jugoslovanska anketa v Pragi

Uprava praškega velesejma je sklenila, da priredi o priliki spomladnega velesejma jugoslovansko anketo v Pragi. Da se stvar bolje pripravi, sta zamišljeni dve predanketi, ena v Pragi tekom tega meseca, druga tekom prihodnjega meseca v Beogradu, in če bo potreba, še v drugih večjih mestih Jugoslavije. Glavna anketa se vrši 14., 15. in 16. marca 1922 v Pragi.

Na anketi se bo razpravljalo o vprašanju, zakaj nas ne zadovoljujejo gospodarski in trgovinski odnošaji med Češkoslovaško republiko in kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in zakaj ti odnošaji niso taki, kakor bi to odgovarjalo političnemu in vojaškemu zavezništvu teh dveh držav.

Če je program že sam po sebi zelo zanimiv, postane še zanimivejši vsled tega, ker prireja anketo praški velesejem, organizacija, kateri ne manjka živahnosti, energije, podjetnosti in vztrajnosti, in ki ima — last not least — dovelj materijelnih sredstev za prireditev.

Pisec tega članka je že dvakrat sodeloval pri jugoslovanskih anketah v Pragi. Prvikrat v jeseni leta 1911., ko smo priredili anketo v dvorani trgovinske zbornice v Pragi. Na to anketo je prišel takrat s poslancem dr. Smodlako nalašč v Prago. Drugikrat se je udeležil leta 1920. pri vsesokolskem zletu ankete, katero je priredilo trgovinsko ministrstvo v Pragi. Obe ti anketi sta jako lepo uspeli, udeleženci so se zopet razšli z velikim navdušenjem in trdno uverjeni, da se mora pobratinstvo med Čehom in Jugoslovanom utrditi tudi na gospodarskem polju. Žalibog niste prinesli obe anketi nobene stvarne koristi, ker ni bilo nikogar, ki bi sklepe teh anket izvršil, ali pa vsaj izvršitev teh sklepov nadzoroval.

To pomanjkanje je pri nameravani spomladanski anketi že a priori izključeno. Danes imamo organ, ki hoče zaključene ankete tudi uresničiti, ki hoče stremeti za tem, da se vsi na anketi formulirani postulati tudi resnično izvrše. Ta organ je uprava praškega velesejma, organizacija, katera ima nevezane roke in dovelj sredstev, da to nalogo izvrši. Razun tega je nedvomljivo, da nam da ta anketa konkretne rezultate, in da ne bo končana s tem, če predsednik sklene razpravo in se zahvali udeležnikom za sodelovanje.

Zaradi tega je želeti, da se udeleži te ankete veliko število Jugoslovanov. Želeti je, da ne bo niti ene strokovne panoge, niti enega ministrstva v kraljevini, niti ene organizacije interesentov, ki bi ne bila zastopana na ti anketi v Pragi. Dalje je želeti, da sodelujejo pri anketi naravno tudi interesenti sami, posebno oni obrtniki in trgovci, ki se zanimajo za dobre trgovinske razmere v obeh državah.

Zgodi se večkrat, da se bratje ne razumejo med seboj, pa je treba, da se dogovore in si odkritosrčno rečejo, kaj se jim na drugem ne dopade, zakaj ni eden z drugim zadovoljen, kaj si imajo predbacivati.

Vse to bomo slišali na jugoslovanski anketi v Pragi in si rekli resnico v oči, o tem ni sumnje. Take razprave so potrebne, da se enkrat za vselej odstranijo vzroki, kateri so odtujili dva bratska naroda na gospodarskem polju tako, da je danes v tem oziru Čeh Jugoslovanu skoro bolj tuj kot za časa pokojne Avstrije. Treba bo gledati na to, da bomo govorili eni kot drugi iskreno in odkritosrčno. Nedvomljivo je, da obstoje med tema dvema narodoma iskrena čuvstva prijateljstva in pobratinstva, treba je le vestno preiskati vse one vzroke, naj si bo nesporazumljenje, tradicija, nespretne naredbe državnih oblasti, ali pa pustolovine neserijoznih trgovcev, kateri so ju odtujili.

* * *

CARINSKE OLAJŠAVE PRI IZVOZU SUHIH ČEŠPELJ.

Finančni minister je dovolil carine prost uvoz vreč, zabojev za etuiranje češpelj in deščic za take zaboje pod pogojem, da se vreče in zaboji tekom 6 mesecev a najdalje do 31. maja 1922 napolnjeni s češpljami zopet izvozijo v inozemstvo. V slučaju, da se vreče ali zaboji ne vrnejo v predpisanem roku, se mora naknadno plačati nanje uvozna carina pri uvozni carinarnici, pri kateri je tudi v svrho osiguranja te carine pri uvozu položiti ali državne papirje ali pa garantna pisma bank, ki so pooblaščene za promet z devizami in valutami.

Uvozne car. ekspedicije vreč, zabojev in deščic, pa tudi izvozne ekspedicije češpelj se lahko izvršijo pri vseh carinarnicah, glavnih in sporednih. Vreče in zaboji se pri uvozu ne opremljajo z žigom, pečatom, ali s plombami, ampak zadostuje, da se pri uvozu napove njih število in kvaliteta. Če se uvozijo samo deščice za zaboje, se mora napovedati tudi število zabojev, ki se iz njih izdelajo.

Pri pravočasnem povratku vreč in zabojev v inostranstvo morajo carinarnice na prošnjo izvoznikov v lastnem delokrogu vrniti položene garancije (državne papirje, garantna pisma). Izvoz vreč in zabojev se lahko izvrši tudi pri drugih carinarnicah in ne samo pri onih, pri katerih so bili za časa uvoza ocarinjene vreče in zaboji; zaradi odpisovanja in kontrole se mora pri izvozu predložiti duplikat uvozne deklaracije, na kateri bodo izvozne carinarnice zabeležile količino vreč in zabojev.

Mislimo, da bi se slično postopanje dalo predvideti tudi za vreče in embalažo, ki jo začasno — za izvoz domačih produktov (žita, moke itd.) — uvažajo naši izvozničarji in industrijci ali pa inozemski kupci. Brez dvoma bi se s takimi olajšavami precej pomagalo naši izvozni trgovini, carinarnicam pa bi olajšalo njihovo postopanje.

*

— **Filijalke tujih bank v naši državi.** Zagrebška «Riječ» poroča, kako nekatere filijalke tujih bank v naši državi vsled popolnoma brezobzirne špekulacije rušijo dinar. List pravi nadalje, kako je nekaterim tujim bankam uspelo, ustanoviti pri nas podružnico, dočim našim bankam ni bilo mogoče osnovati podružnice na Dunaju in Budimpešti. To postopanje z našimi bankami v inozemstvu tem bolj opravičuje mišljenje, da je treba filijalke tujih denarnih zavodov postaviti pod posebno kontrolo in to v zvezi z ureditvijo deviznega prometa. Ta kontrola naj bi se poverila zavodu, ki bi se osnoval za nadziranje naših deviznih tržišč.

— **Srebrne krone** se plačajo pri nas le po 14 do 15 K, dočim jih plačujo v Italiji po okrog 24 K. Zato pri nas bujno evete tihotapljenje srebrnih kron v Italijo, kar je v škodo naši državi. Ako plačajo Italijani toliko, zakaj bi jih ne mogla plačati po 24 K tudi Narodna banka. Prenehalo bi s tem tihotapstvo in Narodna banka bi lahko uporabila del srebrnih kron za povečanje kovinske podlage, del pa eventualno izvozila z velikim dobičkom n. pr. v Ameriko, kajti tam se plača ena srebrna krona po okoli 56 papirnatih kron.

— **Poročilo s tržišča s poljskimi pridelki** dne 24. t. m.: S o m b o r: Pšenica se trži po 1320—1350 K, stara koruza po 1080 — 1100 K; nova koruza po 920—950 K. Dovozi so slabi. — V e l i k i B e č k e r e k: Pšenica se plača po 1320—1350 K, stara koruza po 1030—1040 K, nova koruza po 920—930 K. Mlini kupujejo malo pšenice, ker so cene med moko in pšenico nesorazmerne. Glavni vzrok temu je, ker Italija bolj povprašuje po pšenici, nego po moki. Italija dovoljava namreč carine prost uvoz pšenice, dočim se mora za moko plačati carina 60 centesimov.

— **Produktna borza v Novem Sadu** dne 23. novembra: P š e n i c a: baška zaključek 1320, srbska (76, 4-5odstotkov) paritete Novi Sad zaključek 1250; k o r u z a: stara banatska zaključek 1080, sremska nova december zaključek 960; o t r o b i: z vrečami: baški zaključek 610. Tendenca čvrsta.

— **Nova tvornica sodov v Našicah.** «Našička industrija i trgovina drva d. d.» je sklenila osnovati v Našicah veliko moderno urejeno tvornico sodov.

* **Cene nemškemu premogu se povišajo.** Iz Berlina poročajo, da so na seji Reichskohlenverbandes d. d. razpravljali o predlogih nemških premogovnih sindikatov za povišanje cen.

— **Podružnica Slovenske kmetijske družbe** v Žalcu ima danes dne 27. novembra občni zbor ob 2. uri popoldne v gostilni g. Fr. Pikla.

— **Insolvenca rumunske banke.** Iz Bukarešte poročajo, da se je proglasila «Banca Agricola» za insolventno. Pasiva znašajo baje vsoto 5 in pol milijona švicarskih frankov.

Borza

Zagreb: Borza danes ni poslovala. Izven prometa so notirali: dolarji 295 — 296, Praga 318 — 322, Dunaj 4.50, Budimpešta 35, Italija 1220 — 1230, London 1210 — 1220, Berlin 103 — 105.

Beograd, v a l u t e: dolarji 73, leji 51, marke 32, levi 41, d e v i z e: London 30[illegible], Pariz 530, Ženeva 1420, Praga 80, Dunaj 1.15, Berlin 20, Milan 305, Budimpešta 9, e f e k t i: Narodna banka SHS 815[illegible]

Curih, d e v i z e: Berlin 1.77, Newyork 5.25, London 20.80, Pariz 38.10, Milan 21.10, Praga 5.60, Budimpešta 0.60, Zagreb 1.70, Varšava 0.16, Dunaj 0.17, avstrijske žigosane krone 0.11.

Berlin, d e v i z e: Rim 1173.80—1176.20, London 1170.80 — 1180.20, Newyork 292.70 — 295.30, Pariz 2017.97 — 2022.03, Švica 5584.40 — 5585.60, Dunaj 9.03 — 9.07, Praga 308.65 — 309.35, Budimpešta 31.07 — 33.09.

Vremensko poročilo

Ljubljana 306 m nad morjem.

Dan	Čas opazovanja ob uri	Stanje barometra v mm	Temperatura po C.	Vetrovi	Nebo	Padavine v mm
26. nov.	7.	744·4	-4·8	sl. sev. vzh.	obl.	0·0
	14.	743·4	-2·5	sl. vzh.	"	
	21.	742·8	-3·1	sl. sev. zap.	"	

Srednja včerajšnja temperatura -3·5, normalna 1·3.

Vremenska napoved: obl., mrzlo, sev. vreme.
Solnce vzhaja ob 7·18, zahaja ob 16·16.

Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra».
Odgovorni urednik [illegible] F. Jelenc.

CLAUDE FARRÈRE: 40

Morski ropar

(Le Flibustier des Mers.)

Roman.

Kaj pa to pomeni? se vpraša Louis Guénolé in izbuli oči. Trenutek pozneje pa zmigne z rameni. Kaj to pomeni, bo že slišal, saj se itak takoj poda k Tomažu.

«Čoln!», ukaže.

In še predno se javi Guénolé pri kraljevem namestniku za Tortugo, gospodu de Ogeronu, kakor je to navada in kakor zahteva etiketa, se odpravlja na čoln, da pozdravi svojega starega prijatelja in kapitana Tomaža...

* * *

Tomaž Trublet, imenovan Jagnje, pričakuje ta poset na krovu svoje ladje in kar menca same nestrpnosti. Že od daleč je opazil prihod svojega nekdanjega prvega poročnika, in srce mu vstrepeta, kajti bratska ljubezen ga veže ž njim. Čim spleza Guénolé po pleteni lestvi na krov, mu Tomaž stresa in stiska roko najprisrčneje, ga objema in poljubuje, tako da izgubi Louis vso sapo in ne more še nekaj časa zi[illegible] besedice.

Končno pa prične vsklikati. Saj pa tudi ima dovolj povoda za to! Tomaž, kakor izgleda sedaj pri svidenju, ni več oni Tomaž od nekdaj! Od glave do petá je ves izpremenjen. Nosi se kakor plemič iz stare rodbine. Klobuk je trikrat galoniran in velikansko rdeče pero vihra ž njega. Odet je v obleko iz modrega baržuma, vso izvezano in obrobljeno s pravim zlatom. Ta obleka mu pada v širokih gubah do kolen. Za Tomažem pa stojita, kakor krona vsemu sijaju, dva sužnja, mestica, oblečena kot lakeja. Oba sledita Tomažu na vsak korak kakor senca. Odprtih ust strmi Guénolé v svojega nekdanjega kapitana. Prve besede, ki se jih v svojem presenečenju domisli, so: «Oj, brate Tomaže, tako si lep, kakor velikonočna nedelja!»

«Kaj pa še!» mu odgovori Tomaž in se krohota iz polnega grla. Veš li, brate Ludvik, da se mi je ves čas tvoje odsotnosti zdel tako dolg, kako štirideset postnih pridig zapored! Pa veš li, da sem v tem času postal prav slaven in prav bogat? Tak le poslušaj: Admiral brodovja, general vojske, guverner mesta... skoraj kakor knez ali kralj... da, vse to sem postal! Evo ti v dokaz mojega sijaja: To je moja standarta, ki plapola z jambora. Da, le glej! ..Da, vse to naenkrat sem sedaj, brate Ludvik, takorekoč cesar, tebe pa ljubim kakor prej, nič bolj, nič manj, in iz vsega srca!»

In iznova ga objame s takšno nežnostjo, da izgine iz Ludovikovega srca s presenečenjem tudi vsa tesnoba in praznoverna groza, ki se ga je pričela polaščati. —

«Tako torej», končuje Tomaž svoje dolgo pripovedovanje, v katerem mu je opisal vse svoje doživljaje od pričetka do konca, «tako smo torej zavzeli celo mesto in jaz sem že ležal, bolj mrtev ko živ. Pa kaj misliš, brate Ludvik, da se je potem zgodilo? Isto dekle, ki me je že takorekoč imelo v pesti, če bi bilo hotelo, me ni zabodlo, kakor bi bil bogami storil jaz na njenem mestu, marveč mi je obvezala vse rane. In še več! Ko me je obvezala, me je tudi negovala, ko sem ležal v vročici, zdravila me je in čuvala nad mojim spancem in nad mojimi vročičnimi fantazijami. Izkratka, ozdravila me je. Prisegam ti, da je ni usmiljenke ali bolniške strežajke, ki bi bila storila toliko za bolnika, kakor ona in ki bi bila tako nežna in tako pozorna... Stvar je sedaj takšna: Vse, kar je bilo med nama slabega, je pozabljeno, in ljubezen je zmagala!»

«I, bog pomagaj!» zamrmra Louis, kakor da se mu sanja.

In nehote se prekriža. Prigoda se mu dozdeva nenavadna, pa tudi zelo skrivnostna in vsekakor več ko dvoumna.

«Niti misliti si ne moreš,» nadaljuje Tomaž, «kakšen plen nam je padel v roke! Napolnili smo ne samo vso «Lepo podlasico» do vrha, ampak tudi še osem velikih trgovskih ladij, ki smo jih vzeli v luki, in ki se niso upale odpluti, — ti Španci so res strahopetni zajci — iz strahu, da bi jih naše brodovje na debelem morju ne napadlo in potopilo! Najmočnejše teh ladij smo napolnili z drago kovino, kakor je, deloma sirovo, deloma že kovano. Samo srebra je bilo za tri polne ladje, četrta pa je dobila vse zlato, drage kamne in vrsto dragocenega blaga, čipk in tako dalje. Naš Benečan Loredan, prav nadarjen dečko, je prinesel seboj v lastni prtljagi tehtnico, ki nam je prišla, kakor da smo jo nalašč za to prinesli seboj. O, brate, samo čisto zlato je tehtalo dvajsettisoč in šeststo mark! Srebro pa več ko šeststotisoč! Nočem ti še posebej naštevati vseh drugih reči, kakor so n. pr. kakau, košenilja, dragoceni les v raznih vrstah, potem manufakturno blago, tkanine, čipke, moka, maslino olje in razno drugo dragoceno blago, ki ga je bilo brez konca, pa vrhu tega smo s samim najfinejšim vinom napolnili osemsto velikih sodov po dva polovnjaka! Gotovo mi je tudi to vino pomoglo, da sem se tako kmalu popravil. Kajti ves čas, ko so moji dečki plenili, sem ležal takorekoč na smrtni postelji, in prijateljica Juana me ni zapustila ne podnevi ne ponoči.

Flibustejci so se obnašali vkljub temu prav pošteno. Stari kamerad Rdečebradec, moj namestnik in podzapovednik, je v posvetu častnikov izjavil, da sem jaz pripravil vse podjetje in da je zmaga le moja zasluga, ter da sem povrhu prejel tako težke rane v boju, da ni dovolj, če mi oddele le mojih izgovorjenih pet deležev, ampak da smatra on, Bonny, da je pravično in potrebno, da se mi prizna še pet deležev povrhu. Vsi drugi so sprejeli to izjavo z radostnimi vskliki. Ko sem ozdravel — takrat smo bili že dva tedna na Tortugi — so prišli k meni v svečani deputaciji in privalili pred mene tri lepe sode čistega zlata, skupaj sedemstodvajset in šest tisoč dobrih francoskih funtov zlata in vrhu tega še vrečico najlepših dragih kamnov, kakor jih najbrže nima niti njegovo Veličanstvo naš kralj! Juana nosi odtlej okrog vrata na verižici trideset najlepših diamantov. Čim jih je zagledal gospod de Ogeron, mi je ponudil, da jih kupi in da mi plača zanje tridesettisoč zlatnikov!»

«I, bog pomagaj», zamrmra zopet Guénolé ves presenečen.

Nato odpre usta, da bi zopet nekaj rekel, pa jih zopet zapre brez glasu. Potem skoči, in zopet sede... Sicer pa Tomaž niti ne pričakuje odgovora. Razgovarjala sta se doslej pri hrastovi mizi v kapitanski kajuti na «Lepi podlasici», ravno tam, kjer sta se svoječasno že tolikrat razgovarjala o raznih zadevah. Tomaž po[illegible] sedaj k omarici ter prinese iz nje vrč in dve čaši.

«Strela božja,» pravi potem, «evo ti za pokušnjo požirek onega vina, o katerem sem ti pravil, in ki smo ga dobili iz grozdja v Ciudad Realu. Le poskusi! Kaj? To je kapljica! Vrag me vzemi, če ni sedaj v redu, da popijemo nekaj čaš na našino svidenje in na tvoj povratek na Tortugo!»

Že je nalil dve čaši s krvavordečim vincem, do vrha. Louis Guénolé dvigne svojo čašo in mu odgovori:

«Jaz, ...jaz pa pijem na tvoj povratek v domovino, ...na povratek v Saint Malò!»

In izpije svojo čašo v dušku do dna.

(Dalje prihodnjič.)

REPERTOIR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI.

Drama.

Nedelja, 27. nov.: Popoldne ob 3. uri «Kozarec vode». Izven.

Nedelja, 27. nov.: Zvečer ob 8. uri «Ljubezen». Izven.

Ponedeljek, 28. nov.: «Komedija zmešnjav». E.

Torek, 29. nov.: Zaprto.

Sreda, 30. nov.: «Revizor». E.

Opera.

Nedelja, 27. nov.: «Prodana nevesta». Izv.

Ponedeljek, 28. nov.: Zaprto.

Torek, 29. nov.: «Labodje jezero». C.

Sreda, 30. nov.: Slavnostna predstava v spomin narodnega osvobojenja v korist invalidom. «Boris Godunov». Izv.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Stritarjeva ulica št. 2

250 52 Podružnice v Splitu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru, Ptuju in Brežicah.

Delniška glavnica K 50,000.000·—
Rezerve okrog K 45,000.000·—.

Se priporoča za vse v njeno stroko spadajoče posle.
Prodaja srečke razredne loterije.

Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih papirjev, valut in dovoljuje vsakovrstne kredite.

Čekovni račun v Ljubljani št. 10.509.
Brzojavni naslov: Banka Ljubljana.
Telefon št. 261 in 413.

MALI OGLASI

stanejo do 20 besedi Din. 3·—, vsakih nadaljnjih 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglasi, dopisovanje, nepremičnine do 20 besedi 5 Din., vsakih nadaljnjih 5 besedi 2 Din. — Plača se naprej. (Lahko tudi v znamkah.) Na vprašanja se odgovarja le, ako je vprašanju priložena znamka za odgovor.

SLUŽBE

MARLJIVA GOSPODIČNA

z izpitom meščanske šole, polnoletna, išče službe kot začetnica v kakšnem uradu, tudi k pošti; v mestu ali na deželi. Ponudbe je poslati pod «Slovenka» na upravništvo «Jutra». 1918

Potrebujemo izurjene USNJARSKE POMOČNIKE, vešče vsem delom. Vožnja se povrne. Stanovanje prosto. Humanik, Sarajevo, poštni predal 43. 1955

MIRNI IN SOLIDNI GOSPOD 1953

išče meblovano sobo. Ponudbe pod «Čeh» na upravo «Jutra».

PRODAJA

ENONADSTROPNA HIŠA

s štirimi stanovanji in malim vrtom v Ljubljani, na lepem sončnem prostoru, se takoj proda. Kupec ima takoj stanovanje. Vprašanja naj se naslovijo pod šifro «Ugodna prilika», poštno ležeče, glavna pošta Ljubljana. 1920

ZELJE PRODAJA

v glavah (sladko), zdravo, več vagonov po K 520·— za meter, postavno kolodvor Zagreb v zaprtih vagonih. Novak, Zagreb, Maksimirska cesta 64. Telefon 20-60. 1925

Različne dobro ohranjene STELAŽE IN OMARE za trgovino se prodajo. Naslov pove uprava «Jutra». 1950

PRODA SE

zlata damska ura z dvojnim pokrovom, zlata damska ovratna verižica in zlat damski prstan z briljantom. Povpraša se: Rimska cesta štev. 23, Savinšek, med ½2.—½3. uro.

POSNEMALNIK ZA MLEKO

«Alfa Separator», model «Colibri», rabljen, a še kompleten, se takoj proda. Vprašanja pod «Colibri» na upravo «Jutra».

PRODA SE GLASOVIR

dvor. tvrdke Streicher & Sohn, Wien, velik, zelo dobro ohranjen. Ljubljana, Hranilniška c. 7/I, vrata 48. Cena nizka.

KUPIJO

KUPI SE

več parov dobro ohranjenih smuči. Naslov pove uprava «Jutra». 1912

KUPIM ZA MIKLAVŽA

igračo. Najraje lokomotivo na paro, ladjico na vijak ali parni stroj. Naslov in navedbo cene pod «Miklavž» na upravo «Jutra». 1936

STANOVANJA

MEBLOVANO SOBO

išče mlad trgovec v sredini mesta. Plača zelo visoka. Ponudbe pod «Trgovec» na upravo «Jutra». 1914

MEBLOVANO SOBO 1955

blizu pošte oddam solidnemu mirnemu gospodu s prvim decembrom. Ponudbe pod «Značaj» na upravo «Jutra».

SOBO 1943

v sredini mesta proti vsaki najemnini išče soliden in miren gospod. Ponudbe pod «Miren» na upravo «Jutra».

MEBLOVANA SOBA

s telefonom, priprosto a snažno opremljena, s posebnim vhodom, elektr. razsvetljavo ter v sredini mesta se odda strogo solidnemu, mirnemu in samskemu gospodu. Pismene ponudbe pod «Soba št. 1937» na upravo «Jutra». 1937

DOPISOVANJE

TRI VESELE GOSPODIČNE

želijo korespondirati z enako veselimi inteligentnimi gospodi. — Pisma pod šifro «Branka», «Rada», «Jelena», poštnoležeče Ljubljana. 1941

LOKALI

Išče se prostor za 1954 MEHANIČNO DELAVNICO in pisarno. Ponudbe pod «Delavnica» na upravo «Jutra».

RAZNO

MIKLAVŽEVA DARILA priporoča 1949 M. TIČAR, LJUBLJANA.

Kupim še rabljenega KONJA ZA GUGANJE. Naslov z navedbo cene pod «J. N. 140», poštnoležeče Ljubljana. 1900

FILATELISTI! 1947

Dve veliki zbirki znamk vseh delov sveta se ceno proda. Naslov v upravi «Jutra».

KROJAČI, TRGOVCI, POZOR! 1918

Sprejmejo se vsa v krojaško stroko spadajoča dela, s prvimi krojaškimi močmi, po najnižji konkurenčni ceni. Naslov pove uprava «Jutra».

KMETIJSKO ORODJE

in druge premičnine se prodajo na prostovoljni javni dražbi v nedeljo 27. t. m. ob 13. na Gomilskem pri Celju. Istočasno se proda tudi več stotov krme.

Pozor! Najprimernejše Pozor!

božično darilo

je gotovo prvovrstna dovršena slika. — Za izvršitev se priporoča prvi domači zavod za povečavanje slik.

Fotografski atelje KUNC FRANC

Ljubljana, Wolfova ulica štev. 6

Naročila za božična darila do 15. dec., točna postrežba, najnižje cene. 1916

Izjava.

Obžalujem in preklicujem kot neresnične žalitve, katere sem izrekel dne 9. julija v kamniškem vlaku o g. Martinu Lubeju, vratarju v hotelu „Slon" in se zahvaljujem g. Lubeju, da mi je odpustil.

1956 Maks Fajdiga.

Naročite! Dr. Iv. Prijatelj:

Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma.

418 strani.

Cena 90 K, po pošti 96 K.

Kdor hoče poznati rusko književnost in razvoj ruskih razmer, mu je ta knjiga neobhodno potrebna.

Naroča se pri **Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica, nasproti glavne pošte.**

Klobuke in slamnike

vseh vrst, od preprostih do najfinejših nudi vedno v zalogi tovarna klobukov in slamnikov

Franc Cerar v Stobu

pošta in želez. postaja Domžale pri Ljubljani.

V popravila prevzema tudi vsa tozadevna dela ter pr oblikuje po najnovejši modi. V Ljubljani prevzema vsa naročila in moderniziranje tvrdka **Kovačević i Tršan v Prešernovi ulici št. 5,** kjer se sprejema
1687 **v sredo in v soboto.**

Priporočamo

knjige za mladino:

Waschtetova, **Pravljice.** Z večbarvnimi slikami. Vez. 40 K, po pošti 2 K več.

Habberton-Šerli, **Bob in Tedi.** Povest s slikami. Broš. 24 K, vez. 30 K, po pošti K 2·40 več.

Čika Jova Zmaj-Gradnik, **Kalamandarija.** Otročke pesmi. Vez. 16 K, po pošti 1 K več.

Naroča se pri **Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica, nasproti glavne pošte.**

Najstarejša špedicijska tvrdka v Sloveniji

R. RANZINGER

Ljubljana špedicijska pisarna **Jesenice**

Podjetje za prevažanje blaga južne železnice. Brzovozni in tovorni nabiralni promet iz Avstrije in v Avstrijo. Zacarinjenje. Podjetje za prevažanje pohištva. Skladišče s posebnimi zaprtimi kabinami za pohištvo.

Brzojavi: **Ranzinger.** Interurban telefon 60.

BRAKO-MIRNA

najmodernejše urejena tovarna za izdelovanje najraznovrstnejših

PIL 1782

iz prvovrstnega materiala in v vsaki množini. Provzemajo se tudi stare pile v novo nasekanje.

Brata Kolenc, Mirna, Dolenjsko.

Cene zmerne! Izvršitev točna!

Pazite na znamko: **BRAKO-MIRNA.**

Tužnim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je naš ljubljeni soprog, oče, stari oče, stric, gospod

Jožef Herzog

mestni poduradnik

danes, dne 26. novembra ob 6½ uri zjutraj po kratki mučni bolezni, previden s sv. zakramenti, mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb dragega pokojnika se vrši v nedeljo 27. nov. ob ½4. uri popoldne iz hiše žalosti, Gospovetska c. 16, na pokopališče k Sv. Križu. — Sv. maše zadušnice se bodo brale v farni cerkvi. Pokojnega priporočamo v blag spomin.

V LJUBLJANI, dne 26. novembra 1921.

Ivana Herzog, soproga. — Jožko, Ivan, sinova. — Marija, Albina, Ivica, hčerke. — Alojz Felcher, Franjo Perčinlić, Fritz Hübner, Rozi Herzog, roj. Pirc, zeti in sinaha. 1958

Oplačana delniška glavnica K 30,000.000·—.

SLOVENSKA BANKA

Telefon štev. 567. Čekovni račun 12.205.

Ljubljana, Krekov trg št. 10, nasproti „Mestnega doma". 672 20

Obrestuje najugodneje vloge na knjižice in v tekočem računu. Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.